

NATURA 2000 - STANDARDOWY FORMULARZ DANYCH

dla obszarów specjalnej ochrony (OSO),
proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (pOZW),
obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (OZW) oraz
specjalnych obszarów ochrony (SOO)

OBSZAR PLH320046
NAZWA
OBSZARU Uroczyska Puszczy Drawskiej

ZAWARTOŚĆ

- [1. IDENTYFIKACJA OBSZARU](#)
- [2. POŁOŻENIE OBSZARU](#)
- [3. INFORMACJE PRZYRODNICZE](#)
- [4. OPIS OBSZARU](#)
- [5. STATUS OCHRONY OBSZARU](#)
- [6. POWIĄZANIA OBSZARU](#)
- [7. MAPA OBSZARU](#)

1. IDENTYFIKACJA OBSZARU

1.1. Typ B	1.2. Kod obszaru PLH320046	Powrót
---------------	-------------------------------	------------------------

1.3. Nazwa obszaru

Uroczyska Puszczy Drawskiej

1.4. Data opracowania 2001-03	1.5. Data aktualizacji 2025-02
----------------------------------	-----------------------------------

1.6. Instytucja lub osoba przygotowująca wniosek:

Nazwisko/Organizacja: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
Adres: Polska Al. Jerozolimskie 136 Warszawa 02-305
Adres e-mail: kancelaria@gdos.gov.pl

Data zaproponowania obszaru jako OZW:	2007-08
Data zatwierdzenia obszaru jako OZW(*):	2009-02
Data objęcia obszaru ochroną SOO:	2023-11
Krajowe odniesienie prawne dla formy ochrony SOO:	rozp. MKiŚ z dn. 13 września 2023 r. w spr. soo Uroczyska Puszczy Drawskiej (PLH320046)

Wyjaśnienia:	Powiększenie - 10.2009 r. Korekta granic zatwierzona 01.2021
--------------	--

2. POŁOŻENIE OBSZARU

[Powrót](#)

2.1. Położenie centralnego punktu [wartości dziesiętne stopni]:

Długość geograficzna
15.9338

Szerokość geograficzna
53.0867

2.2. Powierzchnia [ha]:
74768.36

2.3. Obszar morski [%]

0.0

2.5. Kod i nazwa regionu administracyjnego

Kod poziomu NUTS 2	Nazwa regionu
--------------------	---------------

PL41	Wielkopolskie
PL42	Zachodniopomorskie
PL43	Lubuskie

2.6. Region biogeograficzny

Kontynentalny (100.0 %)

3. INFORMACJE PRZYRODNICZE

[Powrót](#)

3.1. Typy siedlisk przyrodniczych występujących na terenie obszaru i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk:

[illegible]

9110			1491.35		G	B	C	B	B
9130			2336.56		G	B	C	B	B
9160			833.56		G	C	B	B	B
9170			976.51		G	B	C	B	B
9190			4187.22		G	A	B	B	B
91D0			419.71		G	B	C	B	B
91E0			1447.65		G	B	C	B	B
91F0			2.16		G	D			
91T0			287.73		G	C	C	C	C

3.2. Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EEG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków

[illegible]

P	1831	natans		p	1	1	localities		G	C	B	B	C
M	1355	Lutra lutra		p	80	120	i		M	C	B	C	C
I	1060	Lycaena dispar		p	42	42	localities		M	C	B	C	B
F	1145	Misgurnus fossilis		p				P	G	C	B	C	B
M	1323	Myotis bechsteinii		w				P	DD	D			
M	1324	Myotis myotis		r	500	1200	i		G	C	B	C	B
I	1037	Ophiogomphus cecilia		p	25	25	localities		M	C	A	C	B
I	1084	Osmoderma eremita		p				P	P	C	C	C	C
F	5339	Rhodeus amarus		p				P	G	C	B	C	B
F	1106	Salmo salar		r				P	G	C	B	C	B
A	1166	Triturus cristatus		p	49	49	localities		M	C	B	C	B
I	1032	Unio crassus		p	28	28	localities		M	B	A	C	B
I	1014	Vertigo angustior		p	27	27	localities		M	A	B	C	B
I	1013	Vertigo geyeri		p	1	1	localities		G	B	A	A	B
I	1016	Vertigo moulinsiana		p	20	20	localities		M	A	B	C	B

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- S: jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Typ: p = osiadłe, r = wydające potomstwo, c = przelotne, w = zimujące (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć terminu „osiadłe”).
- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. [portal referencyjny](#)).
- Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne - wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie, jeśli nie da się dokonać nawet zgrubnej oceny wielkości populacji - w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

4. OPIS OBSZARU

4.1. Ogólna charakterystyka obszaru

[Powrót](#)

Klasa siedliska przyrodniczego	Pokrycie [%]
N23	0.09
N07	0.13
N16	10.81
N17	63.52
N06	4.27

N10	3.47
N19	10.89
N12	6.83
Ogółem pokrycia siedliska przyrodniczego	100

Dodatkowa charakterystyka obszaru:

Ostoja obejmuje większą część dużego kompleksu leśnego na równinie sandrowej, położonej w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W lasach dominują drzewostany sosnowe, jednak duży jest udział buczyn i dąbrów; niektóre ich płaty mają charakter zbliżony do naturalnego. W miejscach, gdzie teren jest pofałdowany, wzgórza osiągają wysokość do 121 m. Najcenniejszym przyrodniczo obszarem jest centralna część ostoji, położona w widłach rzek: Drawy i Płocicznej. Są tu liczne jeziora (największym z nich jest J. Ostrowieckie - 370 ha). W rzeźbie terenu odznaczają się meandry obu rzek, obramowane wysokimi skarpami. Charakterystyczną cechą tych rzek jest bystry prąd wywołany silnym spadkiem terenu. Ich koryta i doliny zachowały charakter zbliżony do naturalnego. Jeziora są zróżnicowane pod względem trofizmu wód, od dystroficznych przez mezotroficzne do eutroficznych.

Na terenie ostoji rozproszone są liczne, małopowierzchniowe ale bardzo cenne torfowiska przejściowe i kilka dobrze zachowanych torfowisk alkalicznych.

4.2. Jakość i znaczenie

Dobrze zachowane cenne siedliska przyrodnicze. W odniesieniu do żyznych i kwaśnych buczyn jest to jeden z ważniejszych obszarów w Polsce – uroczysko Radęcin w Drawieńskim Parku Narodowym i kwaśne buczyny na zboczach doliny Drawy są jednymi z nielicznych w Polsce fragmentami buczyn o zachowanej naturalnej dynamice. Bogate populacje wielu rzadkich i zagrożonych gatunków z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG m.in. silne populacje: bobra *Castor fiber*, wydry *Lutra lutra*. Bogata ichtiofauna, a szczególnie reofilna fauna wodna z takimi zagrożonymi gatunkami jak: łosoś *Salmo salar*, minóg rzeczny *Lampetra fluviatilis*, certa *Vimba vimba*, oraz stosunkowo liczne i trwałe populacje gatunków rzadkich w naszym kraju, jak: głowacz białopłetwy *Cottus gobio*, pstrąg potokowy *Salmo trutta* m. *fario* i lipień *Thymallus thymallus*. Obszar jest bardzo ważny dla zachowania zasobów torfowisk przejściowych (7140) i alkalicznych (7230) a także jezior różnych typów (3140, 3150, 3160). Jest to także obszar liczego występowania i bardzo dobrego zachowania rzek włosienicznikowych (3260). Ostoja ważna dla nocka dużego *Myotis myotis*, obejmuje przynajmniej 2 duże kolonie lęgowe, prawdopodobnie stanowiące miejsca lęgów nietoperzy zimujących w pobliskim obszarze Natura 2000 Strzałiny k. Tucznia PLH320021.

Siedliska przyrodnicze:

Siedlisko przyr. 3140 – Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic (*Charetea*) – Zasoby w obszarze to ponad 1300 ha, czyli ponad 4% całych polskich zasobów (powierzchnia względna B). Dotychczas w obszarze zidentyfikowano ponad 30 jezior i jeziorek ramienicowych. Ich stan w Uroczyskach Puszczy Drawskiej jest zróżnicowany. Jeziora w Drawieńskim Parku Narodowym, od ponad 20 lat chronione biernie i izolowane od wszelkiej antropopresji (w tym nie udostępniane do rekreacji) zachowały się w bardzo dobrym stanie i są obecnie jednymi z najcenniejszych jezior ramienicowych w całej północno-zachodniej Polsce. Przeciętny stan jezior poza Parkiem jest znacznie gorszy, choć i tu znajdują się jeziora w bardzo dobrym stanie (np. Wuców w Nadleśnictwie Głusko). Wpływ na stan jezior może mieć rekreacja nad nimi. Wpływ na stan roślinności jezior ramienicowych może mieć także gospodarka rybacka. Szczególnie niebezpieczne wydają się zarybienia obcymi gatunkami ryb, w tym karpem – ze względu na ich bezpośredni wpływ na ekosystem i osady dno jeziora. Siedlisko aktualnie monitorowane jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska na 6 stanowiskach. Reprezentatywność siedliska oceniono jako doskonałą (ocena A), ze względu na dominację w jeziorach dobrze wykształconych łąk ramienicowych. Stan zachowania siedliska określono jako dobry – ocena B. Stopień zachowania struktury oceniono jako II (dobrze zachowana). Ocena ta została obniżona ze względu na wzrastający udział gatunków wskazujących na degradację, co może skutkować zanikaniem łąk ramienicowych (Paształeniec A. 2017). Ocena ogólna B – dobra.

Siedlisko przyr. 3150 – Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaeion*, *Potamion* – Zasoby siedliska w obszarze to ponad 2300 ha, reprezentowane przez blisko 180 akwenów, co

stanowi ponad 3% krajowych zasobów (powierzchnia względna B). Jeziora eutroficzne rozproszone są w całym obszarze. Starorzecza natomiast koncentrują się w dolinie Drawy poniżej Starego Osieczna oraz w dolinie Mierzęckiej Strugi k. Mierzęcina. Pomimo liczego występowania, stan jezior eutroficznych w obszarze nie zawsze jest dobry. Niektóre jeziora są wyraźnie zdegradowane pod wpływem dopływu substancji zanieczyszczających i eutrofizujących ze zlewni, źródeł komunalnych lub z licznych miejsc rekreacyjnych na brzegach jezior. Niewłaściwa gospodarka rybacka może wpływać na stan jezior. Siedlisko aktualnie monitorowane jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska na 10 stanowiskach (w tym czterech w obrębie jednego zbiornika). Reprezentatywność siedliska oceniono jako doskonałą (ocena A), ze względu na właściwą dla siedliska kombinację zborowisk roślinnych na zdecydowanej większości jezior oraz dobrze wykształconą strukturę przestrzenną (wyraźnie zaznaczona strefowość roślin zanurzonych, pływających oraz wynurzonych). Stan zachowania oceniono jako dobry – B, w tym: stopień zachowania struktury: II (dobrze zachowana), z uwagi na typowość wykształcenia fitocenozy siedliska z zachowaną specyficzną strefowością roślinności, wysoki udział gatunków charakterystycznych oraz brak gatunków wskazujących na degenerację siedliska. Niemniej jednak ocenę zaniża niezadowalająca jakość fizyczna wód starorzeczy i jezior, będąca efektem wpływu zanieczyszczeń z terenu zlewni; stopień zachowania funkcji: II (dobre perspektywy zachowania siedliska w przyszłości). Ocena ogólna B.

Siedlisko przyr. 3160 – Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne – Zasoby w obszarze to – z zastrzeżeniem, że diagnozy niektórych jeziorek mogą być niepewne, są bowiem oparte na cechach otaczającej jeziorko roślinności, a nie na analizie struktury węgla w toni wody – 41 jeziorek o łącznej powierzchni ok. 75 ha, co stanowi prawie 3% krajowych zasobów (powierzchnia względna B). Obszar Natura 2000 Uroczyska Puszczy Drawskiej należy do najważniejszych skupień jeziorek dystroficznych w Polsce. Koncentrują się one w sandrowej części obszaru, nie ma ich natomiast we fragmentach morenowych, np. niemal zupełnie brak ich na terenie zachodniej, dąbrowowej części Nadleśnictwa Smolarz, jak również w innych kompleksach buczyn i dąbrów. W granicach obszaru objęto badaniami 14 stanowisk w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Reprezentatywność siedliska oceniono jako doskonałą (ocena A). Siedlisko reprezentują jeziorka o bardzo dobrze wykształconym procesie dystrofizacji i właściwym stanie zachowania – na tą ocenę ma wpływ stan troficzny wody, odczyn i przewodnictwo. W otoczeniu jeziorek znajdują się cenne kompleksy roślinności mszarnotorfowiskowej. Natomiast w obrębie lustra wody jeziorek występują rzadkie i bardzo rzadkie w skali kraju zbiorowiska roślinne: *Sphagno-Utricularietum intermediae*, *Utriculario-Scorpidiretum scorpioidis* i *Nymphaeetum albo-candidae*. Osobliwością w jeziorkach dystroficznych Uroczysk Puszczy Drawskiej jest występowanie w kilku z nich, skupionych we wschodniej części obszaru, krasnorostu żabirosi torfowej *Batrachospermum vagum*, ujętego w Polskiej Czerwonej Liście glonów jako gatunek rzadki (R). Stan zachowania został zakwalifikowany do kategorii „A” w oparciu o inwentaryzację przyrodniczą siedliska w ramach sporządzania planu zadań ochronnych (Pawlaczyk P. 2014), jak również badań monitoringowych prowadzonych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (Piotrowicz R. 2011). Stopień zachowania struktury określono jako I (doskonale zachowana). Na taką kwalifikację tego parametru mają wpływ między innymi doskonale wykształcenia fitocenozy tego siedliska. Ocena ogólna A jest konsekwencją powyższych ocen cząstkowych. Znaczenie obszaru dla zachowania siedliska w kraju jest istotne.

Siedlisko przyr. 3260 – Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculon fluitantis*) – Zasoby w obszarze to co najmniej 160 ha, co stanowi ponad 7% polskich zasobów (powierzchnia względna B). Za rzekę włosienicznikową może być uważana Drawa na całej jej długości w obszarze, a także niektóre odcinki Płocicznej (zwłaszcza górnej i dolnej) i górnej Korytnicy. Stan siedliska przyrodniczego w obszarze jest jednak oceniany zmiennie. W 2011 r. zespół R. Piotrowicza ocenił stan siedliska w Drawie, Płocicznej i Korytnicy jako właściwy (FV). W 2012 r. W. Puchalski notował jednak w Drawieńskim Parku Narodowym zredukowaną – w porównaniu z latami poprzednimi – liczebność włosieniczników. Nie wiadomo, czy zmiany te są negatywnym trendem, np. początkiem załamania występowania gatunków charakterystycznych, czy też tylko fluktuacją, np. uwarunkowaną klimatycznie. Nie wyjaśniono też jak dotąd w wiarygodny sposób, z jakim czynnikiem można je powiązać. W 2016 r. siedlisko zostało ponownie przebadane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (Petruczuk K. 2016) – stan siedliska został oceniony jako właściwy (FV). Na badanych stanowiskach występuje typowo wykształcona, dobrze zachowana, niezagrożona rzeka włosienicznikowa, stąd reprezentatywność oceniono jako doskonałą (ocena A). Na stanowiskach obserwowano liczne występowanie jaskra rzecznoego *Ranunculus fluitans* i jaskra wodnego *Ranunculus aquatilis* oraz mniej liczego jaskra skąpopręcikowego *Ranunculus trichophyllus*. Materiał dna meandrujących koryt rzek stanowi piasek z niewielkim udziałem dna kamienisto-żwirowego. Obecne są bystrza. Stan zachowania określono jako doskonały (ocena A). Ocena ogólna A jest konsekwencją

powyższych ocen cząstkowych. Znaczenie obszaru dla zachowania siedliska w kraju jest istotne – ocena ogólna A.

Siedlisko przyr. 4030 – Suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*) – Wrzosowiska występują w kompleksie leśnym Uroczysk Puszczy Drawskiej, jako małopowierzchniowe płaty wrzosu na skrajach upraw, przydrożach dróg leśnych, dawnych pasach przeciwpożarowych, pod liniami energetycznymi. W porównaniu z innymi kompleksami leśnymi Polski Zachodniej nie są jednak zbyt liczne. W obszarze zidentyfikowano ponad 7 ha zasobu tego typu siedliska. Nie ma żadnych płatów, które zajmowałyby większą powierzchnię. Obszar ma niewielkie znaczenie dla ochrony wrzosowisk, stąd zaproponowano ocenę stopnia reprezentatywności D.

Siedlisko przyr. 6120 – Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*) – Siedlisko w obszarze jest bardzo rzadkie, stwierdzone łącznie na powierzchni ok. 25 ha, na kilku stanowiskach w Drawieńskim Parku Narodowym oraz jako większy płat w rejonie Chrapowa, co stanowi niewielki udział w krajowym zasobie siedliska (powierzchnia względna C). Reprezentowane jest głównie przez 2 zespoły roślinne: najbardziej typowy dla związku zespół z kostrzewą piaskową i strzęplicą siną *Festuco psammophilae-Koelerietum glaucae*, a także stojący na pograniczu muraw napiaskowych i kserotermicznych zespół z lepnicą drobnopłatkową *Sileno otitae-Festucetum*. Podczas inwentaryzacji terenowych w Drawieńskim Parku Narodowym odnaleziono również płaty rzadkiego i słabo zbadanego zespołu *Diantho-Festucetum polesicae*. Osobliwością florystyczną jednego z płatów w parku narodowym jest występowanie podejrzonego księżycowego *Botrychium lunaria*. Jednakże w większości przypadków stwierdzone zbiorowiska ciepłolubnych muraw napiaskowych nie stanowią bardzo typowych płatów siedliska 6120, dlatego też stopień reprezentatywności oceniono jako B. Najczęściej są ubogie w gatunki charakterystyczne i stoją na pograniczu zbiorowisk ze związków *Koelerion glaucae* oraz *Corynephorion canescentis* lub *Vicio-Potentillion*. Gatunki przechodzące z muraw kserotermicznych występują w nich sporadycznie i reprezentowane są przez najbardziej pospolite gatunki tej grupy, takie jak: kostrzewa murawowa *Festuca trachyphylla*, wilczomlecz sosnka *Euphorbia cyparissias* czy goździk kartuzek *Dianthus carthusianorum*. Stan zachowania został zakwalifikowany do kategorii „B” na podstawie dokonanych ocen cząstkowych, wynikających z inwentaryzacji przyrodniczej siedliska w obszarze na potrzeby sporządzenia planu zadań ochronnych (Pawlaczyk P., 2014). Stopień zachowania struktury oceniono jako II (dobrze zachowana) i stopień zachowania funkcji oceniono na II (dobre perspektywy). Ocena ogólna C.

Siedlisko przyr. 6410 – Zmienne wilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) – Siedlisko w obszarze jest bardzo nieliczne (ok. 11 ha w kilku płatach), co stanowi znikomy udział w zasobie krajowym siedliska (powierzchnia względna C). Stopień reprezentatywności oceniono jako C. Siedlisko ubogie gatunkowo, występuje zaledwie kilka gatunków typowych dla tego typu łąk. Za lokalnie charakterystyczne gatunki można uważać: czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis*, nasieźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*, oman łąkowy *Inula britannica*. W obszarze siedlisko reprezentowane jest głównie przez jedno zbiorowisko *Molinietum caeruleae*, należące do klasy *Molinio-Arrhenatheretea*. Charakterystyczny wygląd nadaje im trzęślica modra *Molinia caerulea*, która w niektórych płatach zajmuje całą powierzchnię (osiągając 100% pokrycia), tworząc specyficzne kępy. Poza nią odnotowano bardzo niewiele innych gatunków, występujących pomiędzy kępami. Między innymi kłosówkę wełnistą *Holcus lanatus*, pięciornik kurze ziele *Potentilla erecta* czy kuklik zwisły *Geum rivale*. Stan zachowania określono jako „C” na podstawie trzech podkryteriów: stopnia zachowania struktury (III – średnio zachowana), stopnia zachowania funkcji (III – średnie perspektywy). Ocena ogólna C – znacząca.

Siedlisko przyr. 6430 – Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) – W obszarze siedliska nieliczne, ale znaczące. Ze względu na małą wielkość płatów, łączne zasoby nie przekraczają 2-3 ha, co stanowi znikomy udział w zasobie krajowym siedliska (powierzchnia względna C). Stopień reprezentatywności oceniono jako C. Punktowo stanowią jednak istotny komponent roślinności dolin rzecznych. Reprezentowane przez trzy zbiorowiska roślinne: welony kielisznikowe *Epilobio hirsuti-Convolvuletum sepium*, ziołorośla sadźca konopiastego *Eupatorietum cannabini* i welony chmielowe *Fallopia-Humuletum lupuli*. Większe płaty skupione w rejonie ujścia Mierzęckiej Strugi do Drawy, natomiast drobne płaty w rozproszeniu nad Drawą. Stan zachowania określono jako „C” na podstawie trzech podkryteriów: stopnia zachowania struktury (III średnio zachowana), stopnia zachowania funkcji (III średnie perspektywy), możliwości odtworzenia (II możliwe przy średnim nakładzie środków). Ocena ogólna C – znacząca.

Siedlisko przyr. 6510 – Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) – w obszarze siedlisko zajmuje łącznie ok. 470 ha, co stanowi ok. 0,4% krajowego zasobu siedliska (powierzchnia względna C). W większości niżowe świeże łąki reprezentowane są przez dwa zespoły należące do klasy *Molinio-Arrhenatheretea* oraz zdecydowaną większość zbiorowisk o zaburzonej fizjonomii, nawiązujących do wysokoproduktywnych łąk grądowych. Zespół *Arrhenatheretum elatioris* w typowej postaci występuje na niewielu stanowiskach, co przeważało o nadaniu oceny reprezentatywności – C (znacząca). Dominującym gatunkiem budującym fitocenozy jest rajgras wyniosły, któremu towarzyszą też inne trawy m.in.: kupkówka pospolita *Dactylis glomerata* i mietlica pospolita *Agrostis capillaris*, a także wiele bylin dwuliściennych, takich jak: marchew zwyczajna *Daucus carota*, goryczel jastrzębcowaty *Picris hieracioides* czy przytulia biała *Galium album*. W domieszce pojawiają się gatunki typowe dla miejsc suchych. Kolejne zbiorowisko – *Poa pratensis*-*Festuca rubra* – również nie wykształca się w typowej formie. W przeważającej części płatów dominantem jest kostrzewa czerwona *Festuca rubra*, której towarzyszą inne trawy – w największym procencie udziału mietlica pospolita *Agrostis capillaris*, a w mniejszym tomka wonna *Anthoxanthum odoratum*, kłosówka wełnista *Holcus lanatus* czy śmiełek darniowy *Deschampsia caespitosa*. Pojawia się w dwóch odmianach – w miejscach bardziej suchych ruń jest mniej zwarta i nawiązuje fizjonomią do muraw napiaskowych. W domieszce pojawiają się tu takie gatunki jak jastrzębiec kosmaczek *Hieracium pilosella* czy goździk kropkowany *Dianthus deltoides*. Natomiast na glebach bardziej wilgotnych występują płaty z dominacją traw, głównie kostrzewa czerwona *Festuca rubra* i mietlica pospolita *Agrostis capillaris*, z większym udziałem gatunków: jaskier rozłogowy *Ranunculus repens*, krwawnik pospolity *Achillea millefolium* oraz szczaw rozpięzchły *Rumex thyrsiflorus*. Stan zachowania określono jako „C” na podstawie trzech podkryteriów: stopnia zachowania struktury (III średnio zachowana), stopnia zachowania funkcji (III średnie perspektywy możliwości odtworzenia (II możliwe przy średnim nakładzie środków). Wszystkie płaty badane w ramach w Państwowego Monitoringu Środowiska użytkowane są kośnie w ramach Programu rolno-środowiskowo-klimatycznego, co sprzyja ich zachowaniu w dość dobrym stanie. Ocena ogólna C – znacząca.

Siedlisko przyr. 7110 – Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) – W obszarze Uroczyska Puszczy Drawskiej siedlisko zostało na podstawie charakterystycznej roślinności zidentyfikowane na ponad 30 obiektach, np.: Torfowisko Konotop, Linkowo, Sarbinowo, Sicienko, Głodne Jezioro, Torfowisko Pustelnia, Torfowisko w Dołku, Okrągłe. Siedlisko nie zajmuje jednak w obszarze więcej niż ok. 30 ha, co stanowi nieco ponad 0,7% krajowego zasobu siedliska (powierzchnia względna C). Stopień reprezentatywności oceniono jako dobry – ocena B. W obszarze siedlisko wskazywane jest przez dwa zbiorowiska roślinne (*Ledo-Sphagnetum* i *Andromedo-Sphagnetum magellanicum*) należące do klasy *Oxycocco-Sphagnetum*. Torfowiska wysokie w obszarze mogą wykształcać się w kompleksach z torfowiskami przejściowymi oraz jeziorami dystroficznymi, jako fragment torfowiska uwalniający się, wskutek wzrostu torfowców, od topogenicznego zasilania w wodę i przechodzący na zasilanie ombrogeniczne. W większości są to małopowierzchniowe, dobrze uwodnione, słabo wypiętrzone torfowiska, o typowej dla tego siedliska roślinności, występujące w różnych sytuacjach terenowych: niekiedy jako element kompleksów torfowiskowych w płytszych zagłębieniach wytopiskowych w sandrze, a niekiedy jako element tzw. torfowisk kotłowych. Osobliwością florystyczną związaną z tym typem siedliska jest występowanie torfowca brunatnego *Sphagnum fuscum*, a na jednym z torfowisk w Drawieńskim Parku Narodowym – chamedafne północnej *Chamaedaphne calyculata*. Torfowiska wysokie w Uroczyskach Puszczy Drawskiej nie wykształcają wyraźnych kopułów. Centralne części torfowisk są wprawdzie wyniesione nieco wyżej niż okrajek, ale różnice te są rzędu kilkunastu, rzadziej kilkudziesięciu centymetrów. Badania stratygraficzne ujawniają różną genezę torfowisk wysokich Uroczysk Puszczy Drawskiej: warstwy torfu wysokiego mogą być grube (długi wzrost jako torfowiska mszarnego), lub też cienkie i podścielone warstwami torfów przejściowych, mszystych lub turzycowo-mszystych (dowód sukcesji w kierunku torfowiska wysokiego). Niekiedy – zaskakująco – budowa złoża pokazuje, że torfowiska takie mogą wręcz wykształcić się w miejscu dawniej zajętych przez olsy (por. Torfowisko przy jez. Piaseczno Duże). W spągu zwykle znajduje się warstwa gytii, wskazująca na pojeziorny charakter torfowiska, dopiero w dalszych etapach rozwoju przekształcającego się w torfowisko wysokie. Rozpoznanie warunków wodnych wskazuje, że torfowiska wysokie w Uroczyskach Puszczy Drawskiej, mimo występowania charakterystycznej roślinności, nie są typowymi torfowiskami wysokimi. Ich reżim wodny jest zróżnicowany: od niezwyklej stabilności poziomu wody w torfie (np. Sarbinowo, Pustelnia) do nieoczekiwanych znacznych zmian uwodnienia (np. Torfowisko w Dołku). Na żadnym z rozpoznanych pod tym kątem obiektów nie jest jednak w prosty sposób zależny od opadów atmosferycznych ani od występowania susz i okresów opadowych w ciągu roku – jak można by oczekiwać na zasilanych z definicji wodą opadową (ombrogenicznych) torfowiskach wysokich. Może pojawiać się

najwyżej szybka, lecz zanikająca reakcja poziomu wody w torfie na opady. Wydaje się więc, że mimo wysokotorfowiskowej roślinności, zaliczone tu obiekty są zależne w znacznym stopniu od wód topogenicznych, a nie tylko ombrogenicznych. Mając na uwadze, iż stopień zachowania struktury oceniono na II (dobre zachowania struktury) oraz stopień zachowania funkcji oceniono na II (dobre perspektywy) – stan zachowania określono jako B. Znaczenie obszaru dla zachowania siedliska w kraju nie jest bardzo istotne, natomiast dla utrzymania różnorodności biologicznej regionu jest to cenne siedlisko – ocena ogólna B (dobra).

Siedlisko przyr. 7140 – Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea*) – W obszarze Uroczyska Puszczy Drawskiej zostało na podstawie charakterystycznej roślinności zidentyfikowane na kilkuset obiektach o łącznej powierzchni ponad 330 ha, jednakże powierzchnia ta nie przekracza 2% krajowego zasobu siedliska (powierzchnia względna C). Reprezentatywność oceniono jako doskonałą – ocena A. Jest to najpospolitsze z chronionych siedlisk przyrodniczych na torfowiskach w obszarze. Torfowiska przejściowe Uroczyska Puszczy Drawskiej są wielopostaciowe. Klasyczna ich forma to płą mszarne wokół jeziorzek dystroficznych. Najbliżej wody lub nachodząc na nią wykształca się wąska strefa mszarnego płą, tworzona przez zbiorowisko *Caricetum limosae* lub *Caricetum lasiocarpae*, oba zbiorowiska nie raz występują obok siebie i mogą się przenikać. Bezpośrednio sąsiadują i płynnie przechodzą w zbiorowisko *Sphagno tenelli-Rhynchosporium albae*, cechujące się znacznym udziałem przygielki białej *Rhynchospora alba*. Następnie wykształcają się różnego typu mszary lub niskie turzycowiska reprezentowane przez takie zbiorowiska jak: *Sphagno-Eriophoretum angustifolii*, *Sphagno-Caricetum rostratae* i *Sphagno-Eriophoretum vaginati*. Torfowiska przejściowe wykształcają się również w innych położeniach. Są to głębokie, kotłowe zagłębienia wytopiskowe (tu rozwijają się tzw. torfowiska kotłowe) lub płytsze, najczęściej bezodpływowe niecki, zagłębienia terenu, wytopiska, rynny lub złądowiałe zatoki jeziorne. Najczęściej pojawiającym się elementem roślinności jest *Sphagno-Eriophoretum vaginati*. Okrajki takich torfowisk w wielu przypadkach zajmowane są przez zbiorowiska z turzycą dzióbkowatą – *Sphagno-Caricetum rostratae*, zbiorowiska situ rozpierzchnego – *Sphagno-Juncetum effusi* oraz zbiorowiska czermieni błotnej – *Callietum palustris*. Wiele innych obiektów ma mniej typową, czasem trudną do fitosocjologicznej identyfikacji roślinność, zawsze jednak z wyraźnym udziałem gatunków bagiennych. Większość torfowisk przejściowych Uroczyska Puszczy Drawskiej ma w spągu zwykle warstwę gytii, wskazującą na ich pojeziorny charakter. Siedlisko w obszarze monitorowane jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Ostatnie badania przeprowadzone w 2016 r. wykazały pogorszenie warunków wodnych w większości torfowisk oraz rozprzestrzenianie inwazyjnych gatunków – przede wszystkim tawuły kutnerowatej (Kujawa-Pawlaczyk J. 2016). Jednakże powierzchnia siedliska w odniesieniu do poprzednich badań monitoringowych przeprowadzonych w 2010 r., w dalszym ciągu jest duża i stabilna. Ze względu na pogorszenie warunków wodnych, spowodowanych suszą, która miała miejsce w latach 2014–2016, stan zachowania oceniono jako B (dobre zachowane struktury – II, dobre perspektywy – II). Ocena ogólna B – dobra.

Siedlisko przyr. 7210 – Torfowiska nakredowe (*Cladietum marisci*, *Caricetum buxbaumii*, *Schoenetum nigricantis*) – W obszarze Uroczyska Puszczy Drawskiej ten typ siedliska przyrodniczego zajmuje w obszarze powierzchnię nieco ponad 7 ha, co stanowi ok. 0,4% krajowego zasobu siedliska (powierzchnia względna C). Reprezentatywność oceniono jako dobrą – ocena B. Identyfikatorem fitosocjologicznym siedliska w obszarze jest szuwar kłociowy *Cladietum marisci*. Może on mieć postać szuwarów przywodnych, rosnących na przewodnionych gytiach wapiennych, albo też elementów mozaiki roślinności na torfowiskach – zwykle jednak także związanych z najsilniej uwodnionymi fragmentami. Kłoci towarzyszą często mchy (np. mokrąślozka zastrzona *Calliergonella cuspidata*, sierpowiec zakrzywiony *Drepanocladus aduncus*), ramienice *Chara* spp. i pływacze *Utricularia* spp. Unikatem jest nieco suchszy szuwar na torfowisku Kłocie Ostrowieckie, z udziałem wapieniolubnych mchów (np. złocieniec gwiazdkowaty *Campyllum stellatum*, drabinowiec mroczny *Cinclidium stygium*, złotnik bagienny *Campyliadelphus elodes*, skrzydlik długoszowaty *Fissidens osmundoides*). W Uroczyskach Puszczy Drawskiej znanych jest kilka stanowisk torfowisk nakredowych: np. torfowisko Osowiec, jezioro w otoczeniu jez. Sadowskiego k. Starej Korytnicy, torfowiska Żółwia Kłoci i Kłocie Ostrowieckie w Drawieńskim Parku Narodowym, torfowisko Linkowo. Na torfowisku Sarbinowo siedlisko, które było tam reprezentowane przez bardzo mały płat kłoci, zanikło w latach 2010-2014. Tendencje dynamiczne zbiorowiska w Uroczyskach Puszczy Drawskiej nie są jasne. Być może zachodzi kurczenie się płatów kłociowisk (Jasnowska, Jasnowski 1991, Herbichowa, Herbich 1999). Herbichowie (1999), ekstrapolując tempo inwazji olszy i wypierania przez nią szuwarów kłociowych z Żółwiej Kłoci w Drawieńskim Parku Narodowym prognozowali wręcz jego zanik w tym obiekcie w ciągu 20 lat.

Jednak, ta prognoza zupełnie się nie sprawdziła i wydaje się, że w ostatnim dziesięcioleciu proces ten uległ wyhamowaniu, a obecny stan kłociowisk z Żółwiej Kłoci pozostaje zbliżony do stanu z końca XX w. W krótkiej perspektywie czasowej znane stanowiska, z wyjątkiem Torfowiska Sarbinowo, pozostają stabilne. W Drawieńskim Parku Narodowym na torfowisku Kłocie Ostrowieckie podjęto próby czynnej ochrony tego zbiorowiska, usuwając z szuwaru kłociowego przerastające go olsze, a następnie usuwając ich odrośla (Jasnowska i Wróbel 2010). Ten płat torfowiska nakredowego jest jednak wyraźnie suchszy, być może więc właśnie w nim zabiegi takie były najbardziej potrzebne. Dłuższe obserwacje wskazują, że obecność olszy w kłociowisku niekoniecznie jest równoznaczna z jej ekspansją. Tylko powtarzalne obserwacje mogą więc odpowiedzieć, czy kłociowiska w Puszczy Drawskiej są zagrożone, czy też nie. Do tego czasu zasadna wydaje się zróżnicowana strategia ochrony, polegająca na ochronie czynnej (usuwanie olszy i jej odrośli) niektórych płatów – np. w obiekcie Kłocie Ostrowieckie w Drawieńskim Parku Narodowym) – a ochronie biernej w innych lokalizacjach (Kujawa-Pawlaczyk J., Pawlaczyk P. 2014). Stan zachowania oceniono jako B (dobre zachowane struktury – II, dobre perspektywy – II). Ocena ogólna C – znacząca.

Siedlisko przyr. 7230 – Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk – W obszarze Uroczyska Puszczy Drawskiej zidentyfikowano kilkadziesiąt płatów tego typu siedliska, o łącznej powierzchni szacowanej na ponad 170 ha, jednakże powierzchnia ta nie przekracza 2% krajowego zasobu siedliska (powierzchnia względna C). Kilka z nich jest bardzo cennych przyrodniczo: Storczykowe Mechowisko, Dolina Zgnilca, Mechowska w dolinie środkowej Korytnicy, fragmenty Północnych Łąk, Torfowiska i Źródła Pod Kasztanem, Torfowisko nad jeziorem Zdroje, Łunoczka, Głuskie Ostępy, Bukowskie Bagno. W obszarze torfowiska tego typu wykształcają się najczęściej na skrzydłach dolin i rynien, w miejscach przecięcia warstw wodonośnych zboczem doliny, ale także wokół piaszczystych wyniesień w dnach rynien – tzw. okien hydrologicznych, przez które mogą wydostawać się wody podziemne. Niekiedy rozwijają się także w krańcach jezior lub na młodych, świeżo zglądowiach osadach pojeziornych (np. Bukowskie Bagno). Jest to wielopostaciowe siedlisko przyrodnicze. W typowej formie ma ono charakter torfowisk przepływowych, przez które powoli przesącza się bogata w wapń woda. W takich warunkach wykształca se charakterystyczna roślinność z mchami brunatnymi (mokrzośzka zastrzona *Calliergonella cuspidata*, sierpowiec *Drepanocladus* spp., błotniszek wełnisty *Helodium blandowii*, mszar krokiewkowaty *Paludella squarrosa*, torfowiec obły *Sphagnum teres*) i niskimi turzycami – tzw. mechowisko – przybierająca formę zespołów roślinnych *Caricetum diandrae*, *Menyantho-Sphagnum teretis*, *Caricetum paniceo-lepidocarpae* albo zbiorowiska z dominacją turzycy czarnej *Carex nigra*. Elementami torfowiska mogą być fragmenty mszarne z wełnianką wąskolistną lub kępowymi torfowcami. Częściej jednak torfowiska alkaliczne przybierają postać wzbogaconych w mchy brunatne szuwarów wysokoturzycowych *Caricetum rostratae*, *Caricetum paniculatae*, *Caricetum paradoxae* lub *Caricetum acutiformis*, albo wręcz postać wzbogaconych w mechowiskowe gatunki łąk wilgotnych. W takich warunkach mogą wykształcać się zaskakujące kombinacje florystyczne, opisywane np. jako zbiorowisko *Helodium blandowii*-*Carex acutiformis*, albo *Tomentypnum nitens*-*Pinus sylvestris*. Przynajmniej częściowo takie postaci torfowisk alkalicznych są wynikiem ich dawniejszego odwadniania i koszenia jako łąk. W miejscach silniejszych punktowych wpływów wód podziemnych, zasilane nimi torfowiska mogą narastać do formy kopułowej, jako tzw. torfowiska źródłiskowe. W Uroczyskach Puszczy Drawskiej żadne takie torfowisko nie zachowało się w stanie naturalnym, występują natomiast obiekty, w których kopuły są wtórnie rozcięte i erodowane spływającymi wodami źródłiskowymi. Mogą występować na nich jeszcze fragmenty roślinności mechowiskowej, albo – gdy zarosną olszami – rozwijać się zbiorowiska leśne o charakterze łągów i olsów źródłiskowych, klasyfikowanych już jako forma odrębnego siedliska przyrodniczego 91E0. Przeciętny stan siedliska w Uroczyskach Puszczy Drawskiej jest jednak zły. Wiele płatów zostało na tyle zniekształconych przez odwodnienie i użytkowanie kośne, że dziś wykazuje tylko słabe nawiązania do typowej roślinności mechowisk. Dlatego też biorąc pod uwagę cały zasób siedliska (zarówno typowe mechowiska zlokalizowane głównie w Drawieńskim Parku Narodowym, jak i płaty uboższe w gatunki charakterystyczne) reprezentatywność oceniono jako dobrą – B. Natomiast stan zachowania jako dobry – B. Ocenę ogólną siedliska oceniono jako B – dobra.

Siedlisko przyr. 9110 – Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*) – W obszarze siedlisko zajmuje niemal 1,5 tys. ha, koncentrując się w jego części zachodniej. Powierzchnia ta nie przekracza 2% krajowego zasobu siedliska (powierzchnia względna C). Stopień reprezentatywności oceniono jako dobry – ocena B. Ocena ta została dokonana na podstawie wybiórczej weryfikacji przeprowadzonej na potrzeby wykonania planu zadań ochronnych oraz na podstawie wyników badań prowadzonych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska na kilku stanowiskach. Zbocza dolin rzecznych, w tym Drawy i Płocicznej porastają buczyny

zboczowe niekiedy nawiązujące składem do grądów subatlantyckich lub do żyznych buczyn, ale o wyraźnej warstwie mszystej nadającej temu typowi lasu charakterystyczną fizjonomię; z reguły są nieużytkowane i zachowane są w dobrym stanie. Natomiast na płaskim terenie występują buczyny składające się z drzewostanów bukowych, sosnowo-bukowych lub bukowo-sosnowych, z reguły o bardzo skąpym, w znacznej części nagim, runie. Te postaci są silniej zniekształcone, ubogie w martwe drewno. Elementem sztucznym jest sama obecność sosny w drzewostanie; gdy jednak sosna jest stara – to mimo sztucznego pochodzenia jest istotna dla różnorodności biologicznej związanej z ekosystemem, pozostając głównym źródłem martwego drewna i mikrosiedlisk nadrzecznych. Stan zachowania oceniono jako B – dobry na podstawie dokonanych ocen częściowych. Stopień zachowania struktury oceniono jako II (dobrze zachowana), pomimo, iż na części płatów struktura pionowa jest uproszczona spowodowana współdominacją sosny pochodzącej z nasadzeń. Kombinacja florystyczna typowa z runem „nudum”, ale regionalnie w obszarze jest to typowe. Stopień zachowania funkcji – II (dobry). Podstawą przyjęcia takiej oceny jest potencjał warunków glebowo-klimatycznych, zachowanie siedliska w perspektywie 10–20 lat jest niezagrażone (znaczące powierzchnie referencyjne wyłączone z leśnego użytkowania gospodarczego). Ocenę ogólną siedliska oceniono jako B – dobra.

Siedlisko przyr. 9130 – Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae* Fagenion, *Galio odorati*-Fagenion) – W obszarze występuje ponad 2,3 tys. ha siedliska, skupionego głównie w części zachodniej, w Drawieńskim Parku Narodowym, Nadleśnictwach Głusko, Bierzwnik i Smolarz. Łączna powierzchnia siedliska w obszarze nie przekracza 2% krajowego zasobu siedliska (powierzchnia względna C). Stopień reprezentatywności oceniono jako dobry – ocena B. Ocena ta została dokonana na podstawie wybiórczej weryfikacji przeprowadzonej na potrzeby wykonania planu zadań ochronnych oraz na podstawie wyników Państwowego Monitoringu Środowiska na kilku stanowiskach. W Drawieńskim Parku Narodowym drzewostan zbudowany jest zazwyczaj wyłącznie z buka *Fagus sylvatica*, a inne gatunki drzew, np. grab zwyczajny *Carpinus betulus*, klony – jawor *Acer pseudoplatanus* i pospolity *Acer platanoides*, dęby – szypułkowy *Quercus robur* i bezszypułkowy *Quercus petraea* czy lipa drobnolistna *Tilia cordata*, stanowią w nim jedynie nieznaczną domieszkę. Do najczęściej występujących w warstwie zielnej gatunków należą: marzanka wonna *Galium odoratum*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, trędownik bulwiasty *Scrophularia nodosa*, fiołek leśny *Viola reichenbachiana*, żywiec cebulkowy *Dentaria bulbifera*, przylaszcza pospolita *Hepatica nobilis*, perłówka jednokwiatowa *Melica uniflora*, prosownica rozpięzchła *Milium effusum*, kostrzewa leśna *Festuca altissima* i wiechlina gajowa *Poa nemoralis* (Herbich 2004). Żyzne buczyny z dojrzałym i starym drzewostanem bukowym występują z niewielką ilością martwego drewna (wyjątek stanowisko Radęcin monitorowane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska). W części płatów, szczególnie położonych w lasach gospodarczych, zaznacza się znaczny udział sosny pospolitej *Pinus sylvestris* w drzewostanie, co wpływa negatywnie, upraszczając na strukturę wiekową, przestrzenną i gatunkową. W runie występuje niewielka liczba gatunków, ale wszystkie są związane z żyznymi buczynami. Stan zachowania oceniono jako B – dobry na podstawie dokonanych ocen częściowych. Stopień zachowania struktury oceniono jako II (dobrze zachowana), pomimo, iż na części płatów struktura pionowa jest uproszczona spowodowana współdominacją sosny pochodzącej z nasadzeń. Stopień zachowania funkcji – II (dobry). Odnowienie naturalne buka *Fagus sylvatica* jest zróżnicowane, waha się od 5 do 25%. Niewielki udział gatunków geograficznie obcych - głównie w runie, niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora*. Buczyny znajdujące się w kompleksie lasów gospodarczych mają perspektywy ochrony trudne do przewidzenia, natomiast buczyny znajdujące się w granicach Drawieńskiego Parku Narodowego mają dobre perspektywy ochrony (chronione są tutaj biernie). Charakteryzują się one występowaniem w strukturze zbiorowiska luk i przerzedzeń (zróżnicowana, drobnomozaikowa struktura przestrzenna) oraz pojawianiem się w tych lukach młodego pokolenia drzew (wymiana pokoleń). Płaty te w większości przypadków charakteryzują się również występowaniem znacznych ilości martwego drewna. Ocenę ogólną siedliska oceniono jako B – dobra.

Siedlisko przyr. 9160 – Grąd subatlantycki (*Stellario-Carpinetum*) – W Uroczyskach Puszczy Drawskiej do tego typu siedliska przyrodniczego należą subatlantyckie grądy skupiające się na zboczach i nadzalewowych terasach dolin rzecznych, a w północnej części obszaru także na płaskim terenie na obszarach wierzchowinowych, w kompleksach z buczynami. Zasoby siedliska szacowane są na ponad 800 ha, co stanowi ponad 4% krajowego zasobu siedliska (powierzchnia względna B). Stopień reprezentatywności oceniono jako znaczący – ocena C. Lasy grądowe Uroczysk Puszczy Drawskiej w przeważającej mierze są w różnym stopniu zniekształcone. W przypadku fitocenoz umiarkowanie zniekształconych zaznacza się zwiększony udział buka, zarówno w warstwie drzew, jak i podszytu, a także

zmniejszony udział lipy, leszczyny, niekiedy grabu, a także występowanie w domieszce sosny i świerka oraz sporadycznych domieszek innych gatunków obcych geograficznie (robinia akacjowa, modrzew, dąb czerwony i inne). Natomiast charakterystyczna kombinacja florystyczna jest typowa dla grądów. Z kolei w płatach silnie zniekształconych, udział gatunków iglastych jest większy, często są to drzewostany z panującą sosną w piętrze pierwszym oraz z gatunkami liściastymi w warstwach niższych (najczęściej silnie rozwijające się drugie piętro złożone z grabu i buka). W tych płatach kombinacja florystyczna jest również silnie zniekształcona – w runie obecny ekspansywny gatunek obcego pochodzenia – niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora* (spotykane są płaty z ekspansją tego gatunku w stopniu umiarkowanym lub nasilonym). Stan zachowania oceniono jako dobry (ocena B) na podstawie dokonanych ocen częściowych. Stopień zachowania struktury – III (średnio zachowana lub zdegradowana), o której zdecydowały zniekształcenia spowodowane obecnością gatunków iglastych oraz obcych geograficznie. Stopień zachowania funkcji – II (dobry), możliwość odtworzenia – I (łatwa). W płatach silniej zniekształconych grąd regeneruje się pod okapem sosny, ale proces ten jest powolny. Mimo to, najlepszą metodą ochrony, w tym odtwarzania grądów, wydaje się wykorzystanie naturalnych procesów. Strefy przyrzeczne, stanowiące w obszarze siedliska grądów, są zwykle wyłączone z gospodarczego użytkowania leśnego, w wyniku czego mogą w nich zachodzić procesy regeneracji i sukcesji wtórnej w kierunku odtwarzania się grądów. Konsekwentne wyłączenie stref przyrzecznych z użytkowania gospodarczo-leśnego daje więc korzystne perspektywy ochrony dla siedliska 9160. Ocenę ogólną siedliska oceniono jako B – dobra.

Siedlisko przyr. 9170 – Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) – W Uroczyskach Puszczy Drawskiej do tego typu siedliska należą grądy południowej części obszaru, a w części północnej – grądy na niektórych siedliskach; na zboczach koło Zatomia, z jarzębem brekinia *Sorbus torminalis* i umiarkowanie ciepłolubnymi gatunkami runa Zasoby są szacowane na niecały 1 tys. ha, co stanowi ok. 0,5% krajowego zasobu siedliska (powierzchnia względna C). Siedlisko w obszarze występuje w formie przejściowej pomiędzy grądem subatlantyckim i grądem środkowoeuropejskim Lasy grądowe Uroczysk Puszczy Drawskiej w przeważającej mierze są w różnym stopniu zniekształcone. W przypadku fitocenozy umiarkowanie zniekształconych zaznacza się zwiększony udział buka, zarówno w warstwie drzew, jak i podszytu, a także zmniejszony udział lipy, leszczyny, niekiedy grabu, a także występowanie w domieszce sosny i świerka oraz sporadycznych domieszek innych gatunków obcych geograficznie (robinia akacjowa, modrzew, dąb czerwony i inne). Z kolei w płatach silnie zniekształconych, udział gatunków iglastych jest większy, często są to drzewostany z panującą sosną w piętrze pierwszym oraz z gatunkami liściastymi w warstwach niższych (najczęściej silnie rozwijające się drugie piętro złożone z grabu i buka). W Nadleśnictwie Smolarz grądy występują w mozaice z kwaśnymi dąbrowami. Silny deficyt martwego drewna i uproszczenie struktury lasu w wyniku gospodarki leśnej. W obszarze występują również płaty we właściwym stanie ochrony, np. wyspie jez. Szczuczarz występuje odmiana ciepłolubna grądu środkowoeuropejskiego z dużym udziałem lipy drobnolistnej *Tilia cordata*, dębu szypułkowego *Quercus robur* i dębu bezszypułkowego *Quercus petraea* w drzewostanie. W warstwie bardzo liczne krzewy m.in. dereń świdwa *Cornus sanguinea*, trzmielina *Euonymus europaeus*. Kombinacja gatunkowa charakterystyczna dla ciepłolubnej odmiany siedliska 9170. W warstwie zielnej dominują podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, kłosownica pierzasta *Brachypodium pinnatum*, kostrzewa różnolistna *Festuca heterophylla*, konwalia majowa *Convallaria majalis*. Mając na uwadze powyższe stopień reprezentatywności oceniono jako dobry – ocena B. Stan zachowania oceniono jako dobry (ocena B) na podstawie dokonanych ocen częściowych: stopień zachowania struktury II (dobrze zachowana) – przy uwzględnieniu płatów ze zróżnicowaną strukturą przestrzenną, jak i płatów o uproszczonej strukturze, stopień zachowania funkcji II (dobry) – ocenę zaniża deficyt martwego drewna i uproszczenie struktury w lasach gospodarczych. Ocenę ogólną siedliska oceniono jako B – dobra.

Siedlisko przyr. 9190 – Kwaśne dąbrowy (*Quercion roburi-petraeae*) – W Uroczyskach Puszczy Drawskiej zasoby siedliska szacowane są na ponad 4 tys. ha, a więc ponad 8% polskich zasobów (powierzchnia względna B). Koncentrują się one przede wszystkim w Nadleśnictwie Smolarz, w mniejszym stopniu w Nadleśnictwach Krzyż, Głusko, Bierzwnik i w Drawieńskim Parku Narodowym. Występują w dwóch formach – „bukowej”, odpowiadającej zespołowi *Fago-Quercetum petraeae* i „bezbukowej”, przywiązanej do nieco cieplejszych i uboższych siedliskach, odpowiadającej zespołowi *Calamagrostio arundinaceae-Quercetum petraeae*, różnice między tymi postaciami są jednak silnie zatarte w wyniku sadzenia buka w ramach gospodarki leśnej. Dobrze wykształcone ekosystemy kwaśnych dąbrów związane są ze starymi drzewostanami dębowymi. Wysoki, 180-letni wiek rębności w Nadleśnictwie Smolarz umożliwił wykształcenie się wielu typowych płatów, stąd reprezentatywność oceniono jako doskonałą (ocena A). Stan zachowania

oceniono jako dobry (ocena B) na podstawie dokonanych ocen cząstkowych: stopień zachowania struktury II (dobrze zachowana) – przy uwzględnieniu płatów ze zróżnicowaną strukturą przestrzenną, jak i płatów o uproszczonej strukturze, stopień zachowania funkcji II (dobry) – ocenę zaniża deficyt martwego drewna i uproszczenie struktury w lasach gospodarczych. Ocenę ogólną siedliska oceniono jako B – dobra.

Siedlisko przyr. 91D0 – Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi*-*Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi*-*Pinetum*, *Pino mugo*-*Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii*-*Piceetum*) i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne – W Uroczyskach Puszczy Drawskiej siedlisko występuje w rozproszeniu, na torfowiskach, jako element ich szaty roślinnej i jako końcowe stadium sukcesji. Zasoby siedliska w obszarze szacowane są na ok. 420 ha, jednakże powierzchnia ta nie przekracza 2% krajowego zasobu siedliska (powierzchnia względna C). Reprezentatywność oceniono jako dobrą (ocena B). Siedlisko jest reprezentowane przez bory i brzeziny bagienne, zwykle z młodymi drzewostanami sosnowymi i brzoźowymi. W warstwie mszystej dominują zwykle torfowiec kończysty *Sphagnum fallax* i torfowiec ostrolistny *Sphagnum capillifolium* a w dobrych warunkach wodnych znamienne jest występowanie rzadkich gatunków mchów i wątrobowców, dla których ten typ siedliska jest istotną ostoją. W warstwie zielnej dominuje zwykle welnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum*, bagno zwyczajne *Ledum palustre*, w miejscach suchszych borówka czernica *Vaccinium myrtillus*. Dobrze uwodnione i wykształcone płaty mają zwykle młody drzewostan. Specyfiką borów bagiennych Uroczysk Puszczy Drawskiej jest niemal zupełny brak borówki bagiennnej *Vaccinium uliginosum*, która w całym obszarze ma tylko nieliczne stanowiska. Stan zachowania oceniono jako dobry (ocena B) na podstawie dokonanych ocen cząstkowych: stopień zachowania struktury II (dobrze zachowana) – ocenę zaniża młody wiek drzewostanów, co przekłada się na brak grubszego martwego drewna, stopień zachowania funkcji II (dobry) – powszechny spadek poziomu wód gruntowych, co grozi przesuszeniem topogenicznych torfowisk, na których występuje siedlisko. Ocenę ogólną siedliska oceniono jako B – dobra.

Siedlisko przyr. 91E0 – Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe – Zasoby w obszarze to ponad 1,3 tys. ha, skoncentrowanych nad rzekami i mniejszymi ciekami, ale także przy jeziorach, na źródliskach, na skrzydłach dolin rzecznych itp. Powierzchnia ta nie przekracza 2% krajowego zasobu siedliska (powierzchnia względna C). W Uroczyskach Puszczy Drawskiej łęgi często występują na typach siedliskowych lasu sklasyfikowanych jako Ol, co jest nieco nietypowe. Oprócz klasycznych położeń w dolinach rzecznych, częste jest występowanie olszowych lasów o charakterze łęgowym na obrzeżach jezior. Unikatową formą siedliska są lasy olszowe na źródliskach. Łęgi olszowe w obszarze często pozostają praktycznie nieużytkowane, co pozytywnie wpływa na ich stan. Reprezentatywność oceniono jako dobrą (ocena B). Ocenę obniżono, gdyż typowy, pełny zestaw gatunków charakterystycznych występuje tylko w nielicznych płatach. Najczęściej runo jest zubożone i zapofityzowane (udział gatunków łąkowych). W płatach siedliska gatunki inwazyjne zwykle nie występują, chociaż lokalnie (poza zbadanymi stanowiskami) zdarza się ekspansja niecierpka drobnokwiatowego *Impatiens parviflora*. Stan zachowania oceniono jako dobry (ocena B) na podstawie dokonanych ocen cząstkowych: stopień zachowania struktury II (dobrze zachowana) – ocenę zaniża fakt, iż pomimo występowania nad Drawą i Płociczną, a miejscami także nad Cieszyńką płatów doskonale wykształconych łęgów, w obszarze większość stanowią młode, połąkowe płaty. Z drugiej jednak strony z wiekiem stan ten będzie się poprawiać w wyniku naturalnych procesów wzrostu i starzenia się drzew. Dlatego też stopień zachowania funkcji oceniono jako II (dobry). Ocenę ogólną siedliska oceniono jako B – dobra.

Siedlisko przyr. 91F0 – Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*) – W Uroczyskach Puszczy Drawskiej znane są tylko małe i niezbyt typowe płaty siedliska nad Drawą, stąd ocena reprezentatywności na D jest adekwatna.

Siedlisko przyr. 91T0 – Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum* i chrobotkowa postać *Peucedano-Pinetum*) – W obszarze prawdziwe bory chrobotkowe są bardzo rzadkie, odnotowano zaledwie niecałe 300 ha tego typu siedliska, skoncentrowane na terenie Nadleśnictw Smolarz, Krzyż i Człopa. Mimo to łączna powierzchnia płatów siedliska w obszarze przekracza 4% zasobu krajowego (powierzchnia względna B). Znacznie częstsza w obszarze jest chrobotkowa faza rozwoju runa pod drągowinami sosnowymi na ubogich siedliskach borowych, która jednak nie powinna być identyfikowana z tym typem siedliska przyrodniczego. Reprezentatywność oceniono jako znaczącą – ocena C. Chrobotki na większości stanowisk występują w ubogim zestawie gatunkowym, chociaż często dominują nad mchami. Stan populacji chrobotków zwykle słaby, lepszy tylko w lukach i na poboczach dróg leśnych; do wyjątków należą płaty

starszych drzewostanów z dominacją chrobotków. Drzewostany znajdują się w wieku 20-120 lat, jednakże z przewagą drzew młodych. Odnowień naturalnych zazwyczaj brak, jedynie na niektórych stanowiskach odnawia się sosna. Stan zachowania oceniono jako średni lub zdegradowany (ocena C) na podstawie dokonanych ocen częściowych. Stopień zachowania struktury został oceniony jako III – średnio zachowana lub częściowo zdegradowana z powodu uproszczonej struktury drzewostanu. Stopień zachowania funkcji oceniono jako III – średnie lub niekorzystne perspektywy – siedlisko w obszarze szybko zanika, prawdopodobnie w wyniku eutrofizacji. Realna jest perspektywa całkowitej utraty zasobów siedliska Ponadto wszystkie stanowiska podlegają gospodarce leśnej i cięciom pielęgnacyjnym, niektóre zagrożone są użytkowaniem rębny w najbliższej przyszłości. Zatem możliwości odtworzenia oceniono jako III – trudne lub niemożliwe. Ocenę ogólną siedliska oceniono jako C – znacząca.

Gatunki roślin i zwierząt:

6216 Sierpowiec błyszczący (*Hamatocaulis vernicosus*) – Mech typowy dla torfowisk alkalicznych. Zasoby w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są na 34 stanowiska, łącznie krajowa populacja gatunku zasiedla powierzchnię 60–70 m², wykazując trend spadkowy. W Uroczyskach Puszczy Drawskiej znane trzy stanowiska zajmujące powierzchnię kilku metrów kwadratowych (3-10 m²); sierpowiec rośnie w dwóch punktach na torfowisku Storczykowe Mechowisko (projektowany rezerwat przyrody) w Nadleśnictwie Drawno, na mechowisku w dolinie Zgnilca oraz na mechowisku poniżej mostu kolejowego w dolinie Korytnicy. Wielkość populacji gatunku w obszarze oceniono na B. Stan zachowania oceniono jako dobry (ocena B). Mechowiska stanowiące siedlisko gatunku są w dobrym stanie, stopień zachowania cech siedliska gatunku II – elementy dobrze zachowane). Storczykowe Mechowisko, pomimo zalania w 2013 r. wskutek spiętrzenia rowu przez bobry, przetrwało w dobrym stanie, natomiast na pozostałych dwóch stanowiskach podjęto działania ochrony czynnej polegające na poprawie warunków wodnych (Stańko R., Wołejko L. i in. 2018). Gatunek występuje na terenie całego kraju, przede wszystkim w części niżowej, dlatego też Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania). Ocena ogólna C – znacząca.

1831 Elisma wodna (*Luronium natans*) – Roślina wodna, typowa dla oligotroficznych jezior, w szczególności lobeliowych. Zasoby w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są na 480 tys. osobników, zasiedlających 64 stanowiska (jeziora), z nieznanym trendem. W Uroczyskach Puszczy Drawskiej ma jedno stanowisko, w jez. Jeleń (Łowiska) w rezerwacie przyrody „Mokradła k. Leśniczówki Łowiska”. W litoralu oligodystroficznego, miękkowodnego jeziora rośnie obfita populacja elismy, szacowana na co najmniej kilkaset osobników. W XIX w. gatunek był notowany także „w okolicach Szczuczarza”, jednak żadnych innych stanowisk niż jez. Jeleń współcześnie nie udało się znaleźć (Pawlaczyk P. 2014). Wielkość populacji gatunku w obszarze oceniono na C, natomiast stan zachowania określono jako dobry (ocena B) – jezioro lobeliowe stanowiące siedlisko gatunku znajduje się w dobrym stanie zachowania i objęte ochroną rezerwatową. Gatunek występuje na Pomorzu Zachodnim, zwłaszcza w jego południowo-wschodniej części, dlatego też Izolację oceniono na B (populacja nieizolowana, ale występująca na peryferiach zasięgu gatunku). Ocena ogólna C – znacząca.

1903 Lipiennik Loesela (*Liparis loeselii*) – Storczyk typowy dla torfowisk przejściowych i alkalicznych. Zasoby w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są na poziomie 40–60 tys. osobników (zlokalizowanych prawdopodobnie w ok. 180 stanowiskach; por. Jarzombkowski i Pawlikowski 2012), z nieznanym trendem. W obszarze gatunek ma co najmniej 5 stałych i stabilnych stanowisk (100 - 120 osobników). Największe z nich jest w rezerwacie przyrody „Bukowskie Bagno”, które liczy ponad 100 osobników. Wielkość populacji gatunku w obszarze oceniono na C (populacja w obszarze stanowi 0,2-0,3% zasobu krajowego) Ponadto lipiennik rośnie w uroczysku Kłocie Ostrowieckie w Drawieńskim Parku Narodowym, na Storczykowym Mechowisku w Nadleśnictwie Drawno, na brzegu jez. Pniów w Nadleśnictwie Tuczno, na torfowisku na pn. od Przesiek oraz na torfowisku Linkowo. Stan zachowania określono jako dobry (ocena B) – stanowiska poza rezerwatem „Bukowskie Bagno” są niewielkie i nieliczne, jednakże ich byt nie jest zagrożony, a siedliska gatunku są w dość dobrej kondycji. Gatunek występuje w całym kraju (przede wszystkim jego północnej, zachodniej i środkowej części), dlatego też Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania). Ocena ogólna C – znacząca.

1324 Nocek duży (*Myotis myotis*) – W obszarze znane są dwie kolonie lęgowe:

1. Na strychu zamku w Niemieńsku. Kolonia w Niemieńsku była w 2008 r. szacowana na 100-200 osobników, w 2009 r. – ok. 150 osobników, natomiast latem 2012 r. liczyła ok. 250 osobników (Ignaszak K., mat. npbl). Jednakże w 2016 r. zaobserwowano znaczny spadek liczebności - nieco ponad 100 osobników (Ignaszak K., Dziegielewska M. 2016). Rolę kryjówki pełni tu obszerny strych znajdujący się nad częścią mieszkalną Szkoły, wg informacji dyrekcji i administracji szkoły, kolonia przenosi się okresowo także do baszty. Konieczne jest tu zabezpieczenie podłoża przed guanem i stałe jego usuwanie, po każdym roku przebywania kolonii, gdyż ilości odchodów są znaczne. Ponadto w przypadku planów remontowych i adaptacyjnych tych pomieszczeń konieczne byłyby rozwiązania chroniące nietoperze (np. budowa platformy podsufitowej, pozostawienie wlotów do kryjówki, przeprowadzenie prac w sezonie pozarozrodczym).

2. W Głusku na strychu nadleśnictwa. Kolonia na strychu nadleśnictwa w Głusku, odkryta w 2013 r. liczyła 18 osobników (inf. Witolda Grzywińskiego).

W 2006 r. stwierdzono także 1 osobnika nocka dużego na strychu na Pustelni. Nie jest wykluczone znalezienie jeszcze innych, nie znanych dziś kolonii, zwłaszcza na strychach budynków, ponieważ gruntowne i systematyczne badania pod tym względem nie były dotychczas w Uroczyskach Puszczy Drawskiej przeprowadzone. W badaniach chiropterologicznych w Drawieńskim Parku Narodowym gatunek stwierdzano nielicznie; pojedyncze osobniki łowione w sieci. Przedstawiciele gatunku stwierdzano w lipcu także w skrzynkach dla nietoperzy, wykorzystywanych jako schronienia. Nie badano sieciowo ani detektorowo terenów w okolicach znanych kolonii; miejsca żerowania nietoperzy z kolonii pozostają nieznane. W różnych rozproszonych obiektach w obszarze stwierdzano zimowanie pojedynczych nocków, jednak nie znaleziono dotąd znaczącego zimowiska. Liczebność populacji w obszarze nie przekracza 2% zasobu krajowego, stąd populację oceniono na C. Stan zachowania określono jako dobry (ocena B). Ocena wynika z pozytywnych ocen poszczególnych elementów siedliska gatunku, takich jak dostępność wlotów, powierzchnia, zabezpieczenia przed niepokojem). W Polsce północna granica zwartego zasięgu przebiega ukośnie wzdłuż linii Przemyśl – Koszalin, dlatego też Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania). Ocena ogólna B – dobra.

1308 Mopek (*Barbastella barbastellus*) – Gatunek dotychczas nie ujęty w SDF, jednak stwierdzany w lasach obszaru, gdzie stanowi nawet ok. kilku procent zespołu nietoperzy. Zimowanie notowane stale, choć nielicznie (stale kilka osobników notuje się np. w bunkrze k. Podszkla w Drawieńskim Parku Narodowym), obszar nie jest jednak znaczący (populacja – ocena D), jako miejsce zimowania.

1323 Nocek Bechsteina (*Myotis bechseini*) – Gatunek wykazywany w SDF, jednakże podczas prac nad planem zadań ochronnych dla Uroczysk Puszczy Drawskiej nie odnaleziono źródła informacji o gatunku w obszarze. Najbliższe notowane zimowisko gatunku zlokalizowane jest w sąsiadującym z obszarem rezerwatem przyrody „Strzaliny koło Tucza”, będącym jednocześnie obszarem Natura 2000, ze wskazaniem, że jest to najdalej na północ wysunięte jego stanowisko w Polsce. Gatunek pozostaje zatem w SDF z oceną D.

1337 Bóbr (*Castor fiber*) – Pospolity w obszarze. W obszarze Natura 2000 oparto się na wynikach inwentaryzacji przeprowadzonej w nadleśnictwach dla Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. W bazie tej inwentaryzacji znajduje się z terenu Uroczysk Puszczy Drawskiej 226 rekordów zawierających dane przede wszystkim o lokalizacji śladów żerowania bobrów, tropów i obserwacji osobników. Wyrównane kontrole miejsc wybranych na podstawie bazy danych pozwoliły wnioskować, że informacje o miejscach występowania bobrów są raczej wiarygodne i odzwierciedlają przede wszystkim lokalizację miejsc żerowania, w tym koncentracje tych miejsc na poszczególnych odcinkach cieków lub zbiornikach wodnych. Niewiele jest danych o żeremiach i norach, brak też danych o tym czy stanowisko (nora, żeremie) było zajęte. Na podstawie dostępnych informacji, analizując rozmieszczenie i ilość obserwacji w poszczególnych rejonach podjęto jednak próbę oszacowania liczby stanowisk bobrów w Uroczyskach Puszczy Drawskiej. Jedna rodzina bobrów została wsiedlona na teren obecnego DPN na rzece Drawie, w 1978 roku, przez Katedrę Zoologii Akademii Rolniczej w Poznaniu. Przez kolejne 20 lat ich liczebność wzrosła do 20 rodzin. Obecnie bobry w ostoi Uroczyska Puszczy Drawskiej zasiedlają wszelkiego rodzaju ciek – zarówno rzeki (Drawa, Płociczna, Korytnica, Cieszyńska, Runica, Mierzęcka Struga), jak i sieć melioracyjną, jeziora i stawy. Na terenie obszaru znanych jest około 80 stanowisk bobrów, w tym około 25 w Drawieńskim Parku Narodowym. Przyjmując, że średnio jedno stanowisko zasiedlają 4 osobniki, łączna liczebność bobrów na terenie ostoi wynosi co najmniej 320 osobników, w tym około 100–120 w Drawieńskim Parku Narodowym. Całkowitą liczebność populacji bobra w Polsce szacuje się obecnie na 35–40 tys. osobników (Czech 2010). Z tego około 3,5 tys. zasiedla zachodnią Polskę (dane z 2007 roku – Goździewski dane niepublikowane).

Szacowana minimalna liczebność bobrów w obszarze stanowi ok. 0,9% populacji krajowej, zatem wielkość populacji gatunku w obszarze oceniono na C. Stan zachowania oceniono jako dobry (ocena B). Siedliska gatunku znajdują się w dobrym stanie (stopień zachowania cech siedliska gatunku II – elementy dobrze zachowane). Stanowiska bobrów w ostoi rozmieszczone są równomiernie. Gatunek ten zasiedla praktycznie wszelkie dostępne zbiorniki wodne i ciek. Wysoka lesistość (lasa stanowią około 86% powierzchni ostoi) oraz licznie występujące jeziora i rzeki (4% powierzchni) stanowią potencjalne siedliska bobrów. Brzegi cieków i jezior w większości porośnięte są roślinnością drzewiastą lub krzewiastą, co stwarza dogodne warunki do żerowania i budowy schronień. Gatunek występuje w całym kraju, dlatego też Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania). Ocena ogólna C – znacząca.

1355 Wydra (*Lutra lutra*) – Pospolita nad wodami obszaru. Na podstawie danych o przeciętnej wielkości terytoriów, liczebność wydry w obszarze można szacować na ok. 100 osobników. Zasoby gatunku w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są na poziomie 12–20 tys. osobników, z trendem wzrostowym, zatem wielkość populacji gatunku w obszarze oceniono na C. Siedliska gatunku znajdują się w dobrym stanie – ocena B (stopień zachowania cech siedliska gatunku II – elementy dobrze zachowane). Wysoka lesistość (lasa stanowią około 86% powierzchni ostoi) oraz licznie występujące jeziora i rzeki (4% powierzchni) stanowią potencjalne siedliska wydr. Brzegi cieków i jezior w większości porośnięte są roślinnością drzewiastą lub krzewiastą, co umożliwia bezpieczne schronienie. Nieuregulowane, meandrujące rzeki również obfitują w potencjalne kryjówki. Jeziora, rzeki i stawy rybne stanowią bogate źródło pokarmu. Gatunek występuje w całym kraju, dlatego też Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania). Ocena ogólna C – znacząca.

1352 Wilk (*Canis lupus*) – Od 2009 roku wilki z sukcesem ponownie zasiedlają Uroczyska Puszczy Drawskiej. Prawdopodobnie już w 2010 roku miał miejsce pierwszy wychów młodych na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego. W 2012 roku wilki również wyprowadziły w parku młode. W 2013 roku nora nie była jednak zajęta przez wilki. Drawieński Park Narodowy stał się w ostatnich latach bezpieczną ostoją tego gatunku. Wiosną i latem 2011 r. na terenie parku narodowego i sąsiadujących lasach stwierdzono obecność watahy liczącej 3-4 dorosłe osobniki i 2-3 szczenięta (Nowak i Mysłajek, 2012). Wówczas ich aktywność koncentrowała się na terenie parku narodowego we wspomnianym wyżej rejonie. Znacznie rzadziej spotykane były ślady wilków poza terenem parku, jednak występowały na granicy Nadleśnictw Drawno i Głusko, nad rzeką Korytnicą. Po okresie wychowu aktywność wilków przesunęła się bardziej na teren Nadleśnictw Człopa, Tuczno i Głusko. W grudniu 2011 r. nielegalnie odstrzelono dwa wilki w nadleśnictwie Głusko (pomiędzy wschodnią a zachodnią częścią DPN). Jesienią 2011 r. znaleziono w Drawieńskim Parku Narodowym wilczą norę, a w styczniu 2012 r. nową norę w pobliżu wcześniej znanej (w której wcześniej nie potwierdzono rozrodu). W maju (01.05.2012) w ramach prac prowadzonych nad planem ochrony stwierdzono, że starsza nora jest zajęta i użytkowana przez wilki. Następnie pracownicy parku zainstalowali przy norze fotopułapkę. Dzięki temu udało się stwierdzić, że wilki wychowywały w norze co najmniej 4 młode, później w bezpośredniej obserwacji pracownika parku narodowego stwierdzono, że młodych było pięć. We wrześniu obserwowano już jednak tylko 3 młode wilki. W trakcie tropień w styczniu 2013 r. wilki prowadzonych w ramach monitoringu Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie w Drawieńskim Parku Narodowym oraz na terenie Nadleśnictw Głusko, Tuczno, Człopa i Drawno stwierdzono obecność maksymalnie 7 wilków. Nie znaleziono wówczas śladów wilka w Nadleśnictwach Kalisz Pomorski i Bierzwnik. Zasoby w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są na poziomie 476-650 osobników, wykazując trend wzrostowy. Zatem populacja w obszarze nie przekracza 2% zasobu krajowego (ocena C). Stan zachowania oceniono jako dobry (ocena B). Siedliska gatunku znajdują się w dobrym stanie (stopień zachowania cech siedliska gatunku II – elementy dobrze zachowane) – oceny dokonano na podstawie pozytywnych ocen wskaźników lesistości (86%), dostępności bazy pokarmowej (>100 kg/km²) oraz fragmentacji siedliska (0,25km/km²). Izolację oceniono na B (populacja nieizolowana, ale występująca na peryferiach zasięgu gatunku). Ocena ogólna B – dobra.

1166 Traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*) – W obszarze gatunek rozproszony, notowany dotychczas głównie w Drawieńskim Parku Narodowym, w Nadleśnictwach Smolarz, Głusko i Krzyż. Najlepiej rozpoznany jest teren parku narodowego (gdzie w 2012 r. szczegółowo badano płazy we wszystkich zbiornikach wodnych: gatunek okazał się stosunkowo pospolity – stwierdzono go w 34% zbiorników wodnych) i teren Nadleśnictwa Smolarz. W Smolarzu podczas inwentaryzacji gatunku w 2007 r. znaleziono traszki grzebieniaste w 4 z 16 badanych zbiorników, przy czym jako dwa najważniejsze stanowiska identyfikowano wówczas mokradło koło leśniczówki Ługi oraz małe mokradło (powierzchnia wody ok. 20 m²) w Leśnictwie

Czarny las. M. Rybacki uważał wówczas oba te zbiorniki za wysychające i wymagające pogłębienia. Inne informacje z 2007 r. pochodzą od leśników z całego obszaru – zebrane zostały w ramach inwentaryzacji gatunków Natura 2000 w Lasach Państwowych. Są one przydatne, choć nie jest do końca pewne, czy w przypadku tych danych we wszystkich przypadkach prawidłowo zweryfikowano przynależność gatunkową obserwowanych traszek. W 2013 r. A. Wiaderny poszukiwał traszek w południowej części Uroczysk Puszczy Drawskiej, znajdując gatunek w 5 ze skontrolowanych 54 mokradłach: na torfowisku Osowiec, w mokradłach na wsch. od jez. Radęcino, w oczkach k. Mierzęcina i Chrapowa oraz na Czarnym Bagnie w Nadleśnictwie Głusko. Łączna liczba stanowisk gatunku w obszarze to 49. Zatem populacja w obszarze nie przekracza 2% zasobu krajowego (ocena C). Stan zachowania oceniono jako dobry (ocena B). Siedliska gatunku znajdują się w dobrym stanie (stopień zachowania cech siedliska gatunku II – elementy dobrze zachowane). Siedliska traszki w parku narodowym z reguły są dobrze zachowane i niezagrożone, natomiast w części poza parkiem występują elementy obniżające jakość siedlisk lądowych (zbiorniki graniczące z drogami, czy też niedostatek naturalnych zimowisk) Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania) – traszka grzebieniasta spotykana jest niemal w całym kraju. Ocena ogólna B – dobra.

1188 Kumak nizinny (*Bombina bombina*) – W obszarze rozproszony; rozmieszczenie o skupiskowym charakterze, ograniczone w większości do południowej części obszaru. Skupienie stanowisk jest znane z okolic Człopy i Przelewic. Ważnym siedliskiem kumaka są stawy w Drawinach i mokradła na wsch. krańcu jeziora Radęcino. Kilka innych stanowisk jest rozproszonych w lasach. W Drawieńskim Parku Narodowym gatunek obecnie niemal nie występuje, zanotowano tylko jedno szczątkowe stanowisko w oczku wodnym k. Barminia. W okolicach Drawna, Podegrodzia i Barnimia w latach 90-tych XX w. był pospolitszy niż obecnie. Łączna liczba stanowisk gatunku to 64. Zatem populacja w obszarze nie przekracza 2% zasobu krajowego (ocena C). Stan zachowania oceniono jako dobry (ocena B). Siedliska gatunku znajdują się w dobrym stanie (stopień zachowania cech siedliska gatunku II – elementy dobrze zachowane). Gatunek w obszarze rozmieszczony wyspowo, ale taki wzór rozmieszczenia ma prawdopodobnie charakter naturalny. Siedliska kumaka w parku narodowym z reguły są dobrze zachowane i niezagrożone. Niektóre siedliska zagrożone urbanizacją lub przekształceniem otoczenia, albo zagrożone zarośnięciem i zanikiem. Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania) – kumak nizinny spotykany jest w niemal całym kraju (z wyjątkiem Sudetów i Karpat). Ocena ogólna B – dobra.

1220 Żółw błotny (*Emys orbicularis*) – W obszarze występowanie jest od dawna znane, czego dowodzą powtarzające się stwierdzenia pojedynczych osobników, koncentrujące się na terenie Nadleśnictw Smolarz i Krzyż, z pojedynczymi obserwacjami z terenu Nadleśnictwa Głusko i Drawieńskiego Parku Narodowego. Jednak stan populacji i sens jej ochrony wymaga przeprowadzenia specjalnych badań weryfikujących występowanie i liczebność, przynajmniej dwóch najbardziej obiecujących mikropopulacji: Drawiny, Linkowo, Sarbinowo, a być może także okolic Przesiek oraz starorzeczy Drawy. W innych miejscach w obszarze przypadki obserwowania żółwi dotyczą prawdopodobnie szczątkowych stanowisk zasiedlanych przez pojedyncze osobniki, niemożliwych do długoterminowej ochrony. Aktualnie nie da się podać obecnej liczebności żółwia na terenie Polski, jednakże najliczniejsza populacja występuje poza województwem zachodniopomorskim. Dlatego też pozostawiono w SDF dotychczasową ocenę populacji – ocena C. Pierwszą informację o występowaniu żółwia błotnego w południowej części obszaru Uroczyska Puszczy Drawskiej, pomiędzy Dobiegniewem a Krzyżem, zamieścił Frase, który podaje, że według badań ankietowych przeprowadzonych w 1912 r. żółwia obserwowano w Drawinach. Kolejne informacje pochodziły z lat 80-tych i 90-tych XX w. Następnie wiele danych z tego obszaru zebrali uczestnicy programu „Aktywnej ochrony żółwia błotnego *Emys orbicularis* (L.) na terenie Polski”, w latach 1995-2001 (por. Rybacki 2009 i lit. tam cyt.). Do roku 2009 zebrano informacje o 9 stanowiskach tego gada w pobliżu Drawin, jednak większość z nich pochodziła z ankiet i nie została potwierdzona przez specjalistów w terenie. M. Rybacki przypuszczał, że większość populacji żółwia błotnego zamieszkuje bagna pomiędzy Jez. Kocień Wielki i Kocień Mały, na których obserwowano je często w latach 80., a tylko część osobników zapuszcza się na teren pobliskich stawów w poszukiwaniu pożywienia i miejsc do plażowania. W latach 2005-2009 obiekt ten objęto przedsięwzięciem „Protection of *Emys orbicularis* and amphibians in the North European lowlands” LIFE05NAT/LT/000094 finansowanym przez europejski instrument finansowy na rzecz środowiska LIFE. Jednak, w trakcie realizacji projektu złowiono tu dwukrotnie tylko jedną samicę w stawie hodowlanym oraz obserwowano młodego osobnika w stawach byłej roszarni. Opracowano jednak program ochrony lokalnej populacji i wykonano działania ochrony czynnej (punktowe pogłębienie stawów na zimowiska, blokowanie odpływu wody, odłanianie potencjalnych lęgówisk – choć to ostatnie tylko na małą skalę, ze względu na brak aktualnych potwierdzeń rozrodu). W 2009 r. utworzono ścieżkę przyrodniczą wokół bagna, która przybliży

biologię i ekologię żółwia błotnego i płazów żyjących w Drawinach. Po zakończeniu projektu LIFE, skutki działań podjętych w jego ramach nie były już jednak monitorowane. Podczas prac nad planem zadań ochronnych dla obszaru nie udało się uzyskać nowych informacji na temat żółwia błotnego. Pomimo braku wiedzy o liczebności populacji w obszarze dokonano oceny siedlisk gatunku w obszarze, które znajdują się w dobrym stanie (stopień zachowania cech siedliska gatunku II – elementy dobrze zachowane). Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania) – stanowiska gatunku podawane są z całego nizinnego obszaru Polski, w tym z zachodniej części kraju. Ocena ogólna B – dobra.

1096 Minóg strumieniowy (*Lampetra planeri*) – Gatunek jest stosunkowo trudno łowny i w związku z tym trudno wykrywalny, obraz zarejestrowanych obserwacji nie obrazuje więc najprawdopodobniej rzeczywistego rozmieszczenia. Rozproszony w rzekach Drawieńskiego Parku Narodowego. Badania ichtiologiczne wykonane w latach 2010-2013 przez zespół R. Czerniawskiego wykazały obecność minoga strumieniowego w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy (Czerniawski R. i in. 2016). Na kilku stanowiskach odłowiono wówczas po 1-5 osobników. Gatunek stwierdzono również w lewostronnych dopływach Drawy – w rzekach Korytnica, Słopica i Płociczna. W ramach sporządzania planu zadań ochronnych dla obszaru był stwierdzany również w Mierzęckiej Strudze, jednakże z bardzo małym zagęszczeniem ($<0,001$ osobnika/m²). Podsumowując – podczas przeprowadzonych wcześniej badań ichtiologicznych w rzece Drawie i jej dopływach stwierdzono obecność przynajmniej 50 osobników. Zasoby w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są na poziomie 0,5-1 mln osobników, z trendem nieznanym. Mając na uwadze bardzo małe zagęszczenia gatunku w rzekach obszaru populację oceniono na poziomie C. Stan zachowania oceniono jako dobry – ocena B. Stopień zachowania cech siedliska gatunku II (elementy dobrze zachowane). W ramach prac nad planem zadań ochronnych niemalże wszystkie wskaźniki stanu siedliska minogów i ryb reofilnych na wszystkich stanowiskach uzyskały ocenę właściwą – FV (geometria koryta, charakter i modyfikacja brzegów, substrat, charakterystyka przepływu, łączność z obszarem zalewowym). Ogólną ocenę siedliska obniżyła obecność barier hydrologicznych, tj. MEW i systemów jazów. Jednakże największa do tej pory bariera na Drawie została udrożniona poprzez budowę przepławki przy Elektrowni Wodnej Kamienna, w ramach realizowanego przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie projektu LIFE13NAT/PL/000009 „Czynna ochrona siedlisk włosieniczników i udrożnienie korytarza ekologicznego zlewni rzeki Drawy w Polsce”. Podjęte działania mają kluczowe znaczenie dla utrzymania gatunku w rzekach obszaru, bowiem jest on krytycznie wrażliwy na bariery ekologiczne uniemożliwiające mu dotarcie do wszystkich miejsc tarliskowych. W ramach projektu wykonano również przepławki w Jażwinach i Sówce na rzece Korytnicy a także podjęto działania polegające na renaturyzacji odcinkowej rzek poprzez odtwarzanie zróżnicowanej morfologii koryta na odcinkach żwirowodennych od jez. Prosinko do m. Osieczno – założono ok. 50 pryzm żwirowo-kamiennych naturopodobnych. Pozostaje problem pogorszonej jakości wód w związku z nadmiernym dopływem biogenów z środkowej części zlewni (gmina Czaplinek, Złocieniec i Drawsko). Udrożnienie tak ważnego korytarza migracyjnego umożliwi minogowi, podobnie jak innym gatunkom wykorzystanie do tarła całego dorzecza Drawy. Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania). Ocena ogólna B – dobra.

1099 Minóg rzeczny (*Lampetra fluviatilis*) – Gatunek nie wykazany podczas badań ichtiologicznych wykonanych w latach 2010-2013 przez zespół R. Czerniawskiego (Czerniawski R. i in. 2016), jak również podczas prac nad planem zadań ochronnych (Pawlaczyk P. 2014). Dlatego też gatunek pozostawia się w SDF z oceną D.

1106 Łosoś atlantycki (*Salmo salar*) – Obszar ma dla gatunku znaczenie symboliczne, ponieważ jest to lokalizacja ostatniej naturalnej polskiej populacji łososia, który wchodził na tarło do Drawy i Płocicznej do lat 80-tych XX w. Obecnie gatunek występuje – wyłącznie w wyniku zarybień prowadzonych tylko w Drawieńskim Parku Narodowym, a odcinek Drawy poniżej Parku wykorzystuje tylko jako trasę wędrówek. Badania ichtiologiczne wykonane w latach 2010-2013 przez zespół R. Czerniawskiego wykazały obecność łososia atlantyckiego w lewostronnym dopływie dolnej Drawy – w Płocicznej, a także Cieszynce (Czerniawski R. i in. 2016). Odłowiono wówczas ok. 10 osobników. Tarliska łososia atlantyckiego to odcinki o kamienistym dnie i szybkim nurcie (Drawa punktowo poniżej „Kamiennej”, Płociczna w okolicach „Węgorni”). Większość osobników pochodzi z zarybień. Obserwuje się tarło nielicznych ryb, głównie w Drawie. Potwierdzeniem efektywności tego tarła jest narybek złowiony w 2012 r. w Płocicznej powyżej „Węgorni”. Zaakcentować należy, że w wyniku prowadzonej restytucji (zarybienia Drawy i Płocicznej) notuje się powroty łososi na tarło do tych rzek, a ostatnio zarejestrowano naturalne tarło i rozród, co jest obecnie w Polsce ewenementem, odnotowanym jeszcze tylko w dorzeczu Słupi. Obszar jest więc jednym z dwóch w Polsce

miejsz, gdzie szanse na odtworzenie samoutrzymującej się populacji łososa są największe. Zasoby łososa atlantyckiego w regionie kontynentalnym w Polsce nie zostały oszacowane, ponieważ na obecnym etapie restytucji nie można stwierdzić aby powstała jakakolwiek skutecznie samorozradzająca się populacja (aktualnie mamy tu do czynienia głównie z osobnikami młodocianymi pochodzącymi z zarybień i pojedynczymi sztukami powracającymi z morza na tarło do rzek). Mając na uwadze bardzo małe zagęszczenia gatunku w rzekach obszaru populację oceniono na poziomie C. Stan zachowania oceniono jako dobry – ocena B. Stopień zachowania cech siedliska gatunku II (elementy dobrze zachowane). W ramach prac nad planem zadań ochronnych niemalże wszystkie wskaźniki stanu siedliska minogów i ryb reoflnych na wszystkich stanowiskach uzyskały ocenę właściwą – FV (geometria koryta, charakter i modyfikacja brzegów, substrat, charakterystyka przepływu, łączność z obszarem zalewowym). Ogólną ocenę siedliska obniża obecność przeszkód na rzekach, tj. MEW i systemów jazów. Jednakże największa do tej pory bariera na Drawie została udrożniona poprzez budowę przepławki przy Elektrowni Wodnej Kamienna, w ramach realizowanego przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie projektu LIFE13NAT/PL/000009 Czynna ochrona siedlisk włosieniczników i udrożnienie korytarza ekologicznego zlewni rzeki Drawy w Polsce. Podjęte działania mają kluczowe znaczenie dla utrzymania gatunku w rzekach obszaru, bowiem jest on krytycznie wrażliwy na bariery ekologiczne uniemożliwiające mu dotarcie do wszystkich miejsc tarliskowych. W ramach projektu wykonano również przepławki w w Jażwinach i Sówce na rzece Korytnicy a także podjęto działania polegające na renaturyzacji odcinkowej rzek poprzez odtwarzanie zróżnicowanej morfologii koryta na odcinkach żwirowodennych od jez. Prosinko do m. Osieczno – założono ok. 50 pryzm żwirowo-kamiennych naturopodobnych. Pozostaje problem pogorszonej jakości wód w związku z nadmiernym dopływem biogenów z środkowej części zlewni (gmina Czaplinek, Złocieniec i Drawsko). Udrożnienie tak ważnego korytarza migracyjnego umożliwi łososiowi, podobnie jak innym gatunkom wykorzystanie do tarła całego dorzecza Drawy. Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania). Ocena ogólna B – dobra.

1163 Głowacz białopłetwy (*Cottus gobio*) – Badania ichtiologiczne wykonane w latach 2010-2013 przez zespół R. Czerniawskiego wykazały obecność głowacza białopłetwego zarówno w górnym, środkowym, jak i dolnym biegu rzeki Drawy (Czerniawski R. i in. 2016). Wykazano obecność głowacza białopłetwego w rzece Drawa i jej dopływach: Stawna, Pełknica, Stara Drawa, Słopica, Korytnica, Płociczna oraz Cieszyńska. Na 28 stanowiskach badawczych odłowiono wówczas łącznie ok. 300 osobników. Mając na uwadze, iż zasoby w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są na poziomie 200-500 tys. osobników, populację w obszarze oceniono na poziomie C. Stan zachowania oceniono jako dobry – ocena B. Stopień zachowania cech siedliska gatunku II (elementy dobrze zachowane). W ramach prac nad planem zadań ochronnych niemalże wszystkie wskaźniki stanu siedliska minogów i ryb reoflnych na wszystkich stanowiskach uzyskały ocenę właściwą – FV (geometria koryta, charakter i modyfikacja brzegów, substrat, charakterystyka przepływu, łączność z obszarem zalewowym). Ogólną ocenę siedliska obniża obecność przeszkód na rzekach, tj. MEW i systemów jazów. Jednakże największa do tej pory bariera na Drawie została udrożniona poprzez budowę przepławki przy Elektrowni Wodnej Kamienna, w ramach realizowanego przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie projektu LIFE13NAT/PL/000009 Czynna ochrona siedlisk włosieniczników i udrożnienie korytarza ekologicznego zlewni rzeki Drawy w Polsce. W ramach projektu wykonano również przepławki w w Jażwinach i Sówce na rzece Korytnicy a także podjęto działania polegające na renaturyzacji odcinkowej rzek poprzez odtwarzanie zróżnicowanej morfologii koryta na odcinkach żwirowodennych od jez. Prosinko do m. Osieczno – założono ok. 50 pryzm żwirowo-kamiennych naturopodobnych. Ma to szczególne znaczenie dla głowacza białopłetwego, gdyż gatunek ten jest wrażliwy na przekształcenia hydromorfologiczne, w szczególności na ingerencję w substrat denny rzeki, gdyż biologia rozrodu wymaga kamienistego i żwirowego dna. Pozostaje problem pogorszonej jakości wód w związku z nadmiernym dopływem biogenów z środkowej części zlewni (gmina Czaplinek, Złocieniec i Drawsko). Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania). Ocena ogólna B – dobra.

5339 Różanka (*Rhodeus amarus*) – W obszarze gatunek pospolity w różnych typach jezior oraz ciekach, rozproszony na całym terenie. Badania ichtiologiczne wykonane w latach 2010-2013 przez zespół R. Czerniawskiego wykazały obecność różanki zarówno w górnym, środkowym, jak i dolnym biegu rzeki Drawy (Czerniawski R. i in. 2016). Wykazano obecność różanki w rzece Drawa i jej dopływach: Stara Drawa, Prosta, Drawica, Mierzęcka Struga, Płociczna oraz Młynówka. Na 28 stanowiskach badawczych odłowiono wówczas łącznie ok. 370 osobników. Duże znaczenie dla gatunku mogą mieć małe jeziora eutroficzne – silne populacje stwierdzono np. w jez. Pustelnik w Drawieńskim Parku Narodowym, w jez. Kokienko, a także w jez. Lipie (Pawlaczyk P. 2014). Zapewne dalsze takie populacje ujawniłyby się w wyniku badania

kolejnych, podobnych pod względem charakteru ekologicznego jezior. Zasoby w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są na 100 tys. osobników, z trendem wzrostowym. Dlatego też populację w obszarze oceniono na poziomie C. populację w obszarze oceniono na poziomie C. Stan zachowania oceniono jako dobry – ocena B. Stopień zachowania cech siedliska gatunku II (elementy dobrze zachowane). Siedliska jeziorowe zachowują się w stanie dobrym dla gatunku. Podobnie, dobrze zachowują się populacje małży skójkowatych (głównie skójka zaostrowa *Unio tumidus*, skójka malarska *Unio pictorum* i szczeżuja pospolita *Anodonta anatina*). Różanka jest niezbyt odporna na wzrost trofii wód, ze względu na wymagania małży niezbędnych dla jego rozrodu. Niewielkie zagrożenia może stanowić wzrastająca presja turystyczna szczególnie i powstawanie zabudowy rekreacyjnej na brzegach jezior. Powoduje to zwiększenie ilości źródeł zanieczyszczeń i mechaniczne niszczenie siedlisk (żeglarstwo, kajakarstwo), a także negatywnie wpływa na stan populacji małży. Problemem może być intensyfikacja użytkowania rybackiego wód. Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania). Ocena ogólna B – dobra.

1149 Koza (*Cobitis taenia*) – W obszarze gatunek pospolity w różnych typach jezior oraz ciekach, rozproszony na całym terenie. Obraz dotychczasowych stwierdzeń nie oddaje w pełni jego rozmieszczenia, gdyż z pewnością występuje w wielu miejscach, które nie były pod jej kątem zbadane. Badania ichtiologiczne wykonane w latach 2010-2013 przez zespół R. Czerniawskiego wykazały obecność kozy zarówno w górnym, środkowym, jaki dolnym biegu rzeki Drawy (Czerniawski R. i in., 2016). Wykazano obecność kozy w rzece Drawa i jej dopływach: Kokna, Wąsówka, Radówka, Stary Potok, Borowiak, Drawica, Słopica, Korytnica, Kamienna, Mierzęcka Struga. Na 40 stanowiskach badawczych odłowiono wówczas łącznie ok. 400 osobników. Kożę wykazano również w Płocicznej, Cieszyńce, Człopicy a także jeziorach: Sitno, Lipie oraz Kokno (Pawlaczyk P. 2014). Mając na uwadze, iż zasoby w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są na 1-5 mln osobników, populację w obszarze oceniono na poziomie C. Stan zachowania oceniono jako dobry – ocena B. Stopień zachowania cech siedliska gatunku II (elementy dobrze zachowane). Na zdecydowanej większości stanowisk, stan siedliska został oceniony, jako FV. W jeziorach także w większości słabą stroną są niskie zagęszczenia, niedoszacowane z uwagi na punktowe występowanie gatunku. Gatunku wprowadzić nie wykryto w obecnych badaniach w jez. Jamno, Płociczno i Ostrowieckim w Drawieńskim Parku Narodowym, w których była łowiona w latach 90-tych XX w., ale gatunek ten jest dość słabo łowny przy zastosowanej metodzie, więc wynik nie powinien być interpretowany jako jego zanik. Siedliska jeziorowe w większości, choć nie w 100%, zachowują się w stanie optymalnym dla gatunku. Gatunek jest dość odporny na wzrost trofii wód. Niewielkie zagrożenia może stanowić wzrastająca presja turystyczna szczególnie powstawanie zabudowy rekreacyjnej na brzegach jezior. Powoduje to zwiększenie ilości źródeł zanieczyszczeń, i mechaniczne niszczenie siedlisk (żeglarstwo, kajakarstwo). Wrażliwy na ingerencję w strefę denną w ciekach oraz na przekształcenia jezior, które skutkowałyby zmianami i degradacją strefy litoralu. Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania). Ocena ogólna B – dobra.

1130 Boleń (*Aspius aspius*) – Badania ichtiologiczne wykonane w latach 2010-2013 przez zespół R. Czerniawskiego wykazały obecność bolenia w dolnym biegu rzeki Drawy (Czerniawski R. i in. 2016). Wykazano obecność bolenia w rzece Drawa. Na 1 stanowisku badawczym, położonym jeszcze w Drawieńskim Parku Narodowym odłowiono wówczas zaledwie kilka osobników. Wg aktualnej wiedzy o występowaniu bolenia w obszarze, pozostawio gatunek w SDF z oceną D.

1145 Piskorz (*Misgurnus fossilis*) – W 1986 r. liczne piskorze łowiono w małym dopływie źródłowego odcinka Płocicznej. Badania ichtiologiczne wykonane w latach 2010-2013 przez zespół R. Czerniawskiego wykazały obecność piskorza zarówno w górnym, środkowym, jaki dolnym biegu rzeki Drawy (Czerniawski R. i in. 2016). Wykazano obecność piskorza w rzece Drawa i jej dopływach: Lipinka, Miedźnik, Kokna, Drawica, Kamienna, Mierzęcka Struga, Pokrętna. Na 40 stanowiskach badawczych odłowiono wówczas łącznie ok. 100 osobników. Populację gatunku oceniono na poziomie C. Stan zachowania oceniono jako dobry – ocena B. Stopień zachowania cech siedliska gatunku II (elementy dobrze zachowane). Piskorz zasiedla wody stojące i wolno płynące, płytkie, zanikające jeziora, drobne, muliste śródpolne zbiorniki wodn, starorzecza, kanały, a nawet rowy melioracyjne. Siedliska jeziorowe, starorzecza zachowują się w stanie dobrym dla gatunku. Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania). Obszar Polski znajduje się w centrum zasięgu występowania tego gatunku, który zasiedla niemal wszystkie systemy rzek nizinnych. Ocena ogólna B – dobra.

1013 Poczwarówka Geyera (*Vertigo geyeri*) – Gatunek dotychczas nie wykazywany w SDF. Przed 2009 r.

informacje o występowaniu tego gatunku w kraju dotyczą jedynie stanowisk subfossylnych, natomiast w ramach prowadzonych badań monitoringowych PMS w latach 2009-2011 stwierdzono stanowiska poczwarówki Geyrea w okolicach Białowieży (białoruska część Puszczy Biłowieckiej) oraz na Podhalu – w regionie biogeograficznym alpejskim (Zając K. 2012). Kolejne badania nad poczwarówkami, w tym nad poczwarówką Geyera prowadzono w latach 2011-2014 (Książkiewicz Z. i in. 2015). Gatunek stwierdzono w województwie podlaskim na 4 stanowiskach w ilości kilkudziesięciu osobników. W województwie zachodniopomorskim gatunek został potwierdzony w rezerwie „Bukowskie Bagno” w 2015 r. (Pokryszko M., Ruta R., Książkiewicz Z. 2016) i uwzględniony w sporządzonym dla niego planie ochrony (Wołejko L. i in. 2015). Z próbek pobranych podczas badań przeprowadzonych w 2014 r. zidentyfikowano 6 okazów tego gatunku. Mając na uwadze dotychczasowe stwierdzenia gatunku w Polsce, w regionie kontynentalnym, populację w obszarze oceniono jako B. Stan zachowania oceniono jako doskonały – ocena A. Stopień zachowania cech siedliska gatunku I (elementy doskonale zachowane). Płat mechowiska, stanowiącego siedlisko gatunku oceniono jako FV. Z powodu braku stwierdzeń gatunku w zachodniej części kraju, izolację oceniono jako A – populacja (prawie) izolowana. Ocena ogólna B – dobra.

1014 Poczwarówka zwężona (*Vertigo angustior*) – Gatunek wcześniej do tej pory na terenie Uroczysk Puszczy Drawskiej znany z pięciu stanowisk wykazanych w latach 2007-2008 (Książkiewicz 2008 i npbl. materiały A. Gawrońskiego). W 2012 r. gatunek został stwierdzony w obszarze na kolejnych 20 stanowiskach, co na pewno nie wyczerpuje jego rzeczywistego rozmieszczenia. Łączna liczba stanowisk w obszarze to 27. Zasoby w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są jako powierzchnia występowania osobników, na poziomie 520 ha, obejmując 104 stanowiska. Zatem populację oceniono jako A (podczas sporządzania planu zadań ochronnych dla obszaru wskaźnik wielkości populacji i jej zagęszczenia na badanych stanowiskach określono jako właściwy FV). Należy tutaj podkreślić, iż wykazane stanowiska to tylko część jego faktycznej populacji występującej na mechowiskach Uroczysk Puszczy Drawskiej. Siedliska gatunku znajdują się w dobrym stanie – ocena B (stopień zachowania cech siedliska gatunku II – elementy dobrze zachowane). Większość siedlisk gatunku w obszarze jest zachowana w dobrym stanie bez większych krótkoterminowych zagrożeń. Zidentyfikowano jednak na części stanowisk przesuszenie terenu i wynikający z tego wzrost żyzności siedliska (np. dolina Korytnicy powyżej jez. Nowa Korytnica), a także zarastanie przez olszę czarną i wierzbę, zacienianie (np. Łabędy). W perspektywie 10 i więcej lat stanowiska zagrożone przez ekspansję drzew i krzewów wynikającą z przesuszenia i związanej z nim eutrofizacji siedliska. Utrzymanie a nawet poprawienie stanu łatwe przez zaniechanie działań powodujących spadek poziomu wód gruntowych i powierzchniowych. Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania) – stanowiska gatunku podawane są z całego nizinnego obszaru Polski, w tym z zachodniej części kraju. Ocena ogólna B – dobra.

1016 Poczwarówka jajowata (*Vertigo moulinsiana*) – W obszarze gatunek do tej pory był znany z czterech stanowisk położonych w dolinie Człopicy i Płocicznej (wykazanych w latach 2007-2008). W 2012 roku został stwierdzony na terenie obszaru na kolejnych 16 stanowiskach. Zasoby w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są jako powierzchnia występowania osobników, na poziomie 800 ha, obejmując (na podstawie danych zebranych centralnie do 2012 r.) ok. 40 stanowisk. Zatem populację oceniono jako A (podczas sporządzania planu zadań ochronnych dla obszaru wskaźnik wielkości populacji i jej zagęszczenia na badanych stanowiskach określono jako właściwy FV). Należy tutaj podkreślić, iż wykazane stanowiska to tylko część jego faktycznej populacji występującej na mechowiskach Uroczysk Puszczy Drawskiej. Siedliska gatunku znajdują się w dobrym stanie – ocena B (stopień zachowania cech siedliska gatunku II – elementy dobrze zachowane). Większość siedlisk gatunku zachowana w dobrym stanie bez większych krótkoterminowych zagrożeń. Zidentyfikowano jednak zagrożenia takie jak: przesuszenie terenu i wynikający z tego wzrost żyzności siedliska (np. dolina Korytnicy powyżej jez. Nowa Korytnica; zarastanie przez olszę czarną i wierzbę, zacienianie (np. Łabędy); eutrofizacja jezior (np. jez. Lipie koło Długiem); w perspektywie 10 i więcej lat stanowiska zagrożone przez ekspansję drzew i krzewów wynikającą z przesuszenia i związanej z nim eutrofizacji siedliska. Utrzymanie a nawet poprawienie stanu jest łatwe do osiągnięcia przez zaniechanie działań powodujących spadek poziomu wód gruntowych i powierzchniowych. Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania) – stanowiska gatunku podawane są z całego nizinnego obszaru Polski, w tym z zachodniej części kraju. Ocena ogólna B – dobra.

1032 Skójka gruboskorupowa (*Unio crassus*) – Skójka zasiedla prawie całą Drawę oraz odcinki Płocicznej z twardym żwirowato-piaszczystym dnem, choć nie została stwierdzona na przykład przy wypływie Płocicznej z jeziora Sitno. Pojedyncze stanowiska zostały odnotowane również w Cieszynce i Korytnicy. W Płocicznej i

Drawie współwystępuje ze szczeżują spłaszczoną *Pseudoanodonta complanata*, gatunkiem dużo rzadszym od samej skójki gruboskorupowej. W 2012 roku w ramach prac planem zadań ochronnych dla obszaru, stwierdzono liczne występowanie w Drawie i Płocicznej. Niezależnie od tych prac, te same wnioski podawały badania monitoringowe wykonywane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (Abraszewska-Kowalczyk. 2007, Zajac K. 2014). Jednakże ostatnie badania monitoringowe (Zajac T. 2018) wykazały pogorszenie stanu populacji z FV na U1 (niższa liczebność i braki w najmniejszej klasie wielkości w porównaniu z 2014 r.). Prawdopodobnie mogło za to odpowiadać suche, gorące lato, co mogło przełożyć się na mniejszy sukces rozrodczy gatunku. Zasoby w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są na 1,3 mln osobników, zasiedlających 130 stanowisk. Populację w obszarze oceniono jako B. Stan zachowania oceniono jako doskonały – ocena A. Stopień zachowania cech siedliska gatunku I (elementy doskonale zachowane) – mimo, iż liczebność populacji skójki uległa pogorszeniu, siedliska tego gatunku w dalszym ciągu zachowane są w bardzo dobrym stanie (małż ten wymaga czystych rzek o piaszczysto-żwirowatym dnie a taki charakter posiadają rzeki w obszarze). Należy jednak zaznaczyć, iż siedliska te są łatwe do zniszczenia nawet poprzez jednostkowe zanieczyszczenie ciek, dlatego też gatunek wymaga stałego monitoringu. Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania) – skójka występuje w Polsce w rzekach na wyżynach i nizinach (Pomorze Zachodnie) oraz w strefach podgórskich, a także w jeziorach strefy pojezierzy. Ocena ogólna B – dobra.

1037 Trzepla zielona (*Ophiogomphus cecilia*) – W obszarze gatunek do tej pory znany z licznych stanowisk Drawy i Płocicznej oraz pojedynczych stanowisk w Cieszynie. W 2012 roku, w ramach sporządzania planu zadań ochronnych dla obszaru, potwierdzono liczne występowanie trzepli zielonej w Drawie, Płocicznej, Korytnicy, Mierzęckiej Strudze i Cieszynie. We wszystkich rzekach trzepla współwystępuje z innymi gatunkami reofilnymi - *Calopteryx splendens*, *Calopteryx virgo*, *Gomphus vulgatissimus*, *Platycnemis pennipes*, *Onychogomphus forcipatus*. Podczas prac nad planem zadań ochronnych zanotowano konkretną liczbę stanowisk w ilości 25, jednocześnie wskazano, iż areal jej siedlisk w rzekach obszaru jest praktycznie zwarty i choćby minimalne ilości tego gatunku występują praktycznie we wszystkich ciekach o szerokości większej niż 4-5 m. Zasoby w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są tylko jako długość zasiedlonych rzek, ocenioną na 8000 km, z trendem stabilnym. Biorąc zatem pod uwagę długość odcinków rzek przepływających przez obszar, populację oceniono na C. Stan zachowania oceniono jako doskonały – ocena A, wynikający z oceny stopnia zachowania cech siedliska gatunku, który oceniono jako I (elementy doskonale zachowane). Siedliska gatunku wykształcone są w sposób prawidłowy miejscami nawet wzorcowy. Gatunek jest dość odporny na zanieczyszczenia. Choć siedlisko wydaje się być mało zagrożone, konieczny jest stały monitoring stanu populacji (a także stanu wód), ze względu na niemożliwy do przewidzenia wpływ eutrofizacji jezior na chemizm wód rzecznych. Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania) – trzepla zielona w skali kraju jest gatunkiem rozpowszechnionym i dość pospolitym. Liczne populacje występują w północnej, środkowej i częściowo południowej Polsce. Ocena ogólna B – dobra.

1042 Zalotka większa (*Leucorrhinia pectoralis*) – Gatunek do tej pory na terenie Uroczysk Puszczy Drawskiej znany z licznych stanowisk. W 2012 roku, w ramach sporządzania planu zadań ochronnych dla obszaru, potwierdzono liczne występowanie znajdując kilkanaście następnych stanowisk. Obecnie więc znany z kilkudziesięciu stanowisk (51), lecz łączną populację w oparciu o ilość zbiorników wodnych można szacować na co najmniej 120-150 stanowisk (siedliska potencjalne). Zasoby w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są na 2,6-3,7 tys. stanowisk, z trendem stabilnym. Gatunek w Polsce niezagrożony – rozpowszechniony, a lokalnie nawet pospolity. Populacja w obszarze oceniono jako C. Stan zachowania oceniono jako doskonały – ocena A, wynikający z oceny stopnia zachowania cech siedliska gatunku, który oceniono jako I (elementy doskonale zachowane). Siedliska gatunku w obszarze wykształcone są w sposób prawidłowy (szuwary o różnym stopniu zwarcia z przylegającą do nich strefą nymfeidów). Na stanowiskach badawczych występuje odpowiednia roślinność reprezentowana licznie przez wywłócznika, osokę aleosowatą, żabiściek pływający, pałkę wąskolistną oraz nymfeidy. Siedliska gatunku najczęściej aktualnie niezagrożone lub słabo zagrożone. Gatunek preferuje wody lekko zeutrofizowane, ale zarazem czyste i nieprzeżyźnione. Optymalnym siedliskiem są rzadkie szuwary z przylegającym od strony lustra wody pasem nymfeidów i eloidów. Takie właśnie warunki występują w Uroczyskach Puszczy Drawskiej – na krańcach jezior rynnowych a także zatoczkach rozleglejszych zbiorników. Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania) – zalotka większa występuje prawie w całej Polsce, poza większą częścią obszarów górskich. Ocena ogólna B – dobra.

1060 Czerwończyk nieparek (*Lycaena dispar*) – W obszarze gatunek do tej pory był znany prawie z 30 stanowisk rozproszonych po całym obszarze. Gatunek ten na przełomie XX i XXI wieku na terenie Puszczy Drawskiej był gatunkiem pospolitym, miejscami wręcz liczny. Również obserwacje A. Gawrońskiego zebrane w 2007 roku wskazują, że był to nadal gatunek często spotykany. W 2012 r., w ramach prac nad planem zadań ochronnych, potwierdzono jego występowanie na wielu z wcześniej znanych stanowisk (dane dotyczą pierwszego mniej liczniejszego pokolenia), ale drugie pokolenie (na terenie Uroczysk Puszczy Drawskiej do tej pory bardzo liczne) najprawdopodobniej w wyniku splotu niekorzystnych warunków atmosferycznych zostało prawie całkowicie zniszczone. Stwierdzono zaledwie pojedyncze osobniki na kilku stanowiskach. W 2013 roku nie zanotowano istotnego wzrostu liczebności drugiego pokolenia. Gatunek ten jest znany z dużych wahań liczebności, które mogą nawet doprowadzać do wymierania lokalnych populacji. Przyczyny ich nie są znane, bowiem zmiany siedlisk na pewno nie są ich jedyną przyczyną. Zasoby w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są na poziomie 0,2-1 mln osobników, zasiedlających 1 tys. stanowisk, z trendem nieznanym. W obszarze zanotowano ostatecznie 42 stanowiska, w związku z tym populację oceniono jako C. Siedliska gatunku znajdują się w dobrym stanie – ocena B (stopień zachowania cech siedliska gatunku II – elementy dobrze zachowane). Siedliska obecnie zachowane w dobrym stanie nie zmieniły się w znaczący sposób od końca lat 90-tych XX wieku, choć nie wolne od zagrożeń. Największym zagrożeniem na niektórych nieużytkowanych łąkach śródleśnych jest zarastanie siedlisk przez olszę czarną i krzewy (np. torfowisko nad Szczuczną koło Leśnictwa Zacisze (Nadleśnictwo Krzyż). Zagrozić gatunkowi może także intensyfikacja wykorzystania kośnego łąk – wczesne pokosy i niskie koszenie (np. łąki nad Drawą i Płociczną koło Mostnik). Przyczyny małej liczebności stwierdzonej w latach 2012-2013 na pewno jednak nie są spowodowane przez zmiany siedlisk. Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania) – czerwończyk nieparek występuje w całej Polsce. Ocena ogólna B – dobra.

1084 Pachnica dębowa (*Osmoderma eremita*) – W obszarze w ramach prac nad planem zadań ochronnych potwierdzono w 2013 r. w uroczysku Radęcin w DPN oraz w kilku miejscach w dębach i w lipie w rejonie leśniczówki Dębina w Nadleśnictwie Krzyż. Wcześniej podawana także z dwóch stanowisk w Nadleśnictwie Smolarz. Bardzo prawdopodobne, choć na razie nie potwierdzone, jest również występowanie gatunku w parku w Barnimiu. Generalnie jednak rozmieszczenie w obszarze jest słabo poznane. Zasoby w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są jako liczba zasiedlonych drzew, na poziomie 2,3-100 tys. sztuk, z trendem spadkowym. W obszarze zanotowano ostatecznie 42 stanowiska, w związku z tym populację oceniono jako C. Stare drzewa z próchnowiskami są w obszarze bardzo rzadkie, stąd stan zachowania oceniono jako średni lub zdegradowany – ocena C. Oceny dokonano na podstawie dwóch podkryteriów: III elementy średnio zachowane lub częściowo zdegradowane oraz III trudne możliwości odtworzenia. Stare drzewa z próchnowiskami, będące siedliskiem pachnicy dębowej są w obszarze bardzo rzadkie, brak jest również drzew dorastających do wieku, w którym zwykle tworzą się próchnowiska. Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania) – pachnica dębowa występuje prawdopodobnie w całym kraju. Ocena ogólna C – znacząca.

1088 Kozioróg dębosz (*Cerambyx cerdo*) – W obszarze jedno stanowisko podaje ze swojego terenu Nadleśnictwo Smolarz. Nie udało się znaleźć w obszarze innych stanowisk gatunku. Wymaga dalszych poszukiwań. Zasoby w regionie kontynentalnym w Polsce szacowane są jako liczba zasiedlonych drzew, na poziomie 860-1120 sztuk, zlokalizowanych w obrębie 43-56 stanowisk, wykazując trend stabilny. Dlatego też populację oceniono jako C. Stare drzewa z próchnowiskami są w obszarze bardzo rzadkie, stąd stan zachowania oceniono jako średni lub zdegradowany – ocena C. Oceny dokonano na podstawie dwóch podkryteriów: III elementy średnio zachowane lub częściowo zdegradowane oraz III trudne możliwości odtworzenia. Izolację oceniono na C (populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania) – kozioróg dębosz występuje w Polsce wyspowo, większość stanowisk znajduje się w południowo-zachodniej części kraju (w województwie zachodniopomorskim gatunek notowany rzadko). Ocena ogólna C – znacząca.

1083 Jelonek rogacz (*Lucanus caervus*) – Brak w obszarze współczesnych stwierdzeń gatunku. Gatunek pozostaje w SDF z oceną D

4056 Zatozeczek łamliwy (*Anisus vorticulus*) – Gatunek dotychczas nie wykazywany w SDF. Został nieoczekiwanie stwierdzony w 2013 r. w Drawieńskim Parku Narodowym, w jez. Moczul, w wyniku dokonanego przez Piechockiego (inf. npbl.) oznaczenia materiałów malakologicznych zebranych w 2013 r. przez W. Puchalskiego. W pobranej pojedynczej próbie stwierdzono 11 osobników, co jest liczbą znaczną

(za stan populacji FV uważa się > 20 osobników stwierdzanych w 15 zaciągach po ok. 0,5m siatką hydrobiologiczną o średnicy 30 cm). Gatunek został oznaczony w styczniu 2014 r. (Stańko R., Pawlacyk P. 2014), dlatego w ramach prac nad planem zadań ochronnych nie było już możliwe metodyczne ocenienie populacji. Ponieważ w Polsce został dotychczas stwierdzony na kilkudziesięciu stanowiskach, populację w obszarze należało ocenić na poziomie C. Siedlisko gatunku znajduje się w dobrym stanie – ocena B (stopień zachowania cech siedliska gatunku II – elementy dobrze zachowane). Jezioro Moczel, jako siedlisko gatunku ma charakter stały, jego powierzchnia od co najmniej 20 lat pozostaje stabilna, pokrycie lustra wody roślinami ok. 50%, zacienienie brzegów ok. 15-20%. Izolację oceniono na B (populacja nieizolowana, ale występująca na peryferiach zasięgu gatunku). Ocena ogólna C – znacząca.

4.3. Zagrożenia, presje i działania mające wpływ na obszar

Najważniejsze oddziaływania i działalność mające duży wpływ na obszar

Oddziaływania negatywne			
Poziom	Zagrożenia i presje [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]
M	J03.01		b
M	B02.04		b
M	G05.01		b
M	F03.01		b
M	A03.03		i
M	I02		b
M	G05.11		b
M	F03.02		b
M	F02.03		b
M	H05.01		b
M	M01		b
M	D05		i
M	A04.03		i
M	D01		b
M	G01		b
M	K02.01		i
H	E01.03		i
H	H01		b
H	J02		b
H	J03.02		b
H	I01		b
Oddziaływania pozytywne			
Poziom	Działania, zarządzanie [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]
M	A03.02		i

Poziom: H = wysoki, M = średni, L = niski.

Zanieczyszczenie: N = stosowanie azotu, P = stosowanie fosforu/fosforanów, A = stosowanie kwasów/zakwaszanie, T = toksyczne chemikalia nieorganiczne,

O = toksyczne chemikalia organiczne, X = zanieczyszczenia mieszane.

i = wewnętrzne, o = zewnętrzne, b = jednocześnie.

4.4. Własność (opcjonalnie)

Typ		[%]
Publiczna	Krajowa/federalna	0
	Kraj	0
	związkowy/województwo	0
	Lokalna/gminna	0
	Inna publiczna	0
Własność łączna lub współwłasność		0
Prywatna		0
Nieznana		100
Suma		100

4.5. Dokumentacja (opcjonalnie)

1) Agapow L., Jasnowski M. 1986 (red.). Przyroda projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego. Gorzów. Tow. Nauk, 233 str.2) Agapow L., Jasnowski M. (red.). 1986. Dokumentacja podstawowa projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego. DPN, Drawno. Mscr.3) Barańska K., Bregin M. 2014. Operat ochrony szaty roślinnej do planu ochrony Drawieńskiego Parku Narodowego. Cz. I: Szata roślinna. Mscr dla Drawieńskiego Parku Narodowego.4) Bartoszewicz M. 1994. Występowanie i rozmieszczenie stanowisk wydry (*Lutra lutra* L. 1758) na obszarze województwa gorzowskiego. Praca magisterska, Katedra Zoologii, Akademia Rolnicza w Poznaniu5) Bartoszewicz M. 2014. Inwentaryzacja dużych i średnich ssaków w Drawieńskim Parku Narodowym oraz bobra, wydry i wilka w obszarze Natura 2000 PLH320046 Uroczyska Puszczy Drawskiej wraz z oceną stanu ich siedlisk i stanu ochrony populacji oraz wskazówkami do ich ochrony. Mscr dla Klubu Przyrodników.6) Baza danych INVENT – inwentaryzacja gatunków i siedlisk przyrodniczych Natura 2000 w Lasach Państwowych, 2007.7) Bernard R. 2014. Raport dla gatunku *Ophiogomphus cecilia* trzepla zielona. Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.8) Bregin M. 2014. Ocena stanu torfowisk w Puszczy Drawskiej. Mscr dla Klubu Przyrodników.9) Bregin M. 2014. Opis stanowisk tawuły kutnerowatej (*Spiraea tomentosa* L.) w obszarze Natura 2000 PLH 320046 „Uroczyska Puszczy Drawskiej”.10) Brzeziński M., Romanowski J., Cygan J., Pabin B. 1996. Otter *Lutra lutra* distribution in Poland. *Acta Theriologica* 41 (2): 113-126.11) Brzuski P., Okarma H. 1997. Wilk na terenach zachodniej Polski. Polski Związek Łowiecki, Warszawa.12) BULiGL 2012. Weryfikacja siedlisk przyrodniczych Natura 2000 na terenie Nadleśnictwa Smolarz. 13) Chanin P. 2003: Monitoring the otter *Lutra lutra*. *Conserving Natura 2000 Rivers Monitoring Series No. 10*, English Nature, Peterborough.14) Choiński A. 1991. Katalog jezior Polski. Część I. Pojezierze Pomorskie. Wyd. UAM, Poznań.15) Chrzanowski A. 2011. Ocena stanu torfowisk (siedlisko przyrodnicze 7140 z elementami siedlisk: 7110, 7230, 91D0) w obszarze Natura 2000 „Uroczyska Puszczy Drawskiej” PLH320046. Mscr dla Klubu Przyrodników w ramach projektu „Kontynuacja ekosystemów mokradłowych w Puszczy Drawskiej”16) Czech A. 2010. Bóbr- budowniczy i inżynier. Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych, Kraków.17) Czerniawski R., Domagała J., Pilecka-Rapacz M. 2010. Analiza wielkości presji wędkarskiej oraz poziomu wprowadzanych biogenów w zanętach w wodach zlewni środkowej i dolnej Drawy. *Roczn. Nauk. PZW* 23: 119-130.18) Czerniawski R., Domagała J., Dębowski P., Bernaś R., Pilecka-Rapacz M, Gancarczyk J., Krepski T., Sługocki Ł., Kraczek G., Bilski P. 2016. Ichtyofauna wód płynących dorzecza Drawy. *Roczniki Naukowe Polskiego Związku Wędkarskiego*. Tom 29. str. 43-87.19) Dajdok Z., Pawlaczyk P. (red.) 2009. Inwazyjne gatunki roślin ekosystemów mokradłowych Polski. Wydawnictwo Klubu Przyrodników, 167 str.20) Dębowski P., Bernaś R. 2014. Plan ochrony ichtyofauny rzek Drawieńskiego Parku Narodowego. Mscr dla Klubu Przyrodników.21) Domagała J., Czerniawski R., Pilecka-Rapacz M. 2010. Zagrożenia antropogeniczne wód zlewni Drawy. *Infrastruktura i Ekologia terenów Wiejskich* (PAN oddz. w Krakowie) 9: 157-168.22) Dzięgielewska M. 2009. Raport dotyczący kolonii rozrodczych norka dużego *Myotis myotis* w obszarze Uroczyska Puszczy Drawskiej w granicach województwa zachodniopomorskiego. Mscr dla Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w ramach prac WZS województwa zachodniopomorskiego.23) Gawroński A. 2013. Przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Uroczyska Puszczy Drawskiej PLH320046 – ważki, motyle dzienne, mięczaki, ryby: wyniki cząstkowe. Mscr dla Klubu Przyrodników.24) Golski J., Andrzejewski W., Mazurkiewicz J. 2016. Raport dla gatunku *Cottus gobio* głowacz białopłetwy. Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.25) Gołdyn B., Książkiewicz Z. 2013. Raport

dla gatunku *Vertigo moulinsiana* poczwarówka jajowata. Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.26) Grześkowiak A., Nowak B. 2010. Dynamika procesów przyrodniczych w zlewni Drawy i Drawieńskim Parku Narodowym. IMiGW Oddział w Poznaniu i Drawieński Park Narodowy, 2007 str.27) Herbichowa M., Herbich J., Latałowa M. 1999. Plan ochrony ekosystemów torfowiskowych Drawieńskiego Parku Narodowego. Mscr w Drawieńskim Parku Narodowym.28) Ignaszak K., Dziegielewska M. 2016. Raport dla gatunku *Myotis myotis* nocek duży. Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.29) Inwentaryzacja siedlisk i gatunków na obszarach Natura 2000 poza terenem Lasów Państwowych. BULiGL, 2007.30) IOP PAN red. 2007 Raport dla Komisji Europejskiej z wdrażania Dyrektywy Siedliskowej w zakresie dotyczącym monitoringu. Mscr, GIOŚ, Warszawa.31) Iwaniuk B. 2013. Operat ochrony ekosystemów leśnych do planu ochrony Drawieńskiego Parku Narodowego. Mscr dla Drawieńskiego Parku Narodowego.32) Jarzombkowski F., Pawlikowski P. 2012. Krajowy program ochrony Lipiennika Loesela *Liparis loeselii*. Wyd. Klubu Przyrodników, Świebodzin.33) Jasnowska J., Jasnowski M., Grinn U., Friedrich S. 1986. Flora projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego i jej osobliwości. Str. 25-67 w: Agapow L., Jasnowski M. (red.) 1986. Przyroda projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego. Gorzowskie Towarzystwo Naukowe, Gorzów Wlkp.34) Jasnowska J., Jasnowski M.; 1991; Dynamika rozwojowa roślinności torfotwórczej w rezerwacie „Kłocie Ostrowieckie”; Zesz. Nauk. AR w Szczecinie; Cz. I. Szata roślinna torfowiska; str. 11-24; Cz. II. Kompleks zonacyjny roślinności w procesie zarastania zasobnej w wapń zatoki jeziora w rezerwacie „Kłocie Ostrowieckie”; str. 25-35; Cz. III. Sukcesje roślinności w procesie torfotwórczym, historia złoża i obecnej szaty roślinnej; str. 27-52.35) Jasnowska J., Wróbel M. 2010. Ochrona czynna „Kłoci Ostrowieckich” w Drawieńskim Parku Narodowym. Str. 173-179 [W:] Grześkowiak A., Nowak B. (red.) Dynamika procesów przyrodniczych w zlewni Drawy i Drawieńskim Parku Narodowym; IMiGW Poznań.36) Jasnowski M., J. Jasnowska, S. Friedrich 1986. Roślinność rzeczna, torfowiskowa i źródłiskowa projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego. Gorzowskie Towarzystwo Naukowe: 69-94. 37) Jermaczek A., Maciantowicz M. 2005 (red.). Przyroda ziemi lubuskiej. Wyd. Klubu Przyrodników.38) Jermaczek M., Ruta R. 2007. Dokumentacja projektowa rezerwatu „Przełom Płocicznej”. Mscr dla Klubu Przyrodników.39) Jermaczek M., Ruta R., Wołejko L., Stanilewicz A. 2007. Dokumentacja projektowa rezerwatu „Łowiska”. Mscr dla Klubu Przyrodników.40) Jermaczek M., Ruta R., Wołejko L. 2007. Dokumentacja projektowa rezerwatu „Bukowskie Bagno”. Mscr dla Klubu Przyrodników.41) Jermaczek M., Ruta R. 2007. Dokumentacja projektowa rezerwatu „Bagno Raczyk”. Mscr dla Klubu Przyrodników.42) Jermaczek A. 2014. (red.) Operat ochrony fauny do planu ochrony Drawieńskiego Parku Narodowego. Mscr dla Drawieńskiego Parku Narodowego.43) Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R., Niedziałkowski K. i inni 2005 Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce Zakład Badania Ssaków PAN 1-7844) Kaczanowska M. (red.) 2002. Przyroda Pomorza Zachodniego. Oficyna In Plus, 460 str.45) Kolada A., Bociąg K, 2017. Raport dla siedliska 3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaea*, *Potamogeton*. Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.46) Kruuk, H., Carss, D.N., Conroy, J.W.H., Durbin, L. (1993). Otter (*Lutra lutra* L.) numbers and fish productivity in rivers in N.E. Scotland. Symposia of the Zoological Society of London, 65: 171-191.47) Kruuk H. 2006. Otters: ecology, behaviour and conservation. Oxford University Press, Oxford. 48) Książkiewicz Z. 2008. The narrow-mouthed whorle snail *Vertigo angustior* (Pulmonata: Gastropoda: Vertiginidae) - distribution and habitat disturbance in Northwestern Poland. *Tentacle* 16: 5-6.49) Książkiewicz Z., Bierożnoj-Brazille U., Krajewski Ł., Gołdyn B., New records of *Vertigo geyeri* Lindholm, 1925, *V. moulinsiana* (Dupuy, 1849) and *V. angustior* Jeffreys, 1830 (Gastropoda: Pulmonata: Vertiginidae) in Poland, *Folia Malacologica*, 2015, nr 23, s. 121-136.50) Kucharzyk J. 2018. Raport dla siedliska 6510 Nizowe i górskie użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*). Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.51) Kujawa-Pawlaczyk J. 1997. Synantropizacja szaty roślinnej środkowej części Puszczy Drawskiej. Praca doktorska. Mscr.52) Kujawa-Pawlaczyk J., Gawroński A., Pawlaczyk P. 2004-2005. Inwentaryzacja przyrodnicza Nadleśnictwa Krzyż. Mscr. dla Nadleśnictwa Krzyż.53) Kujawa-Pawlaczyk J., Pawlaczyk P. 2004. Inwentaryzacja i ocena potrzeb ochrony mokradeł Nadleśnictwa Człopa. Mscr dla Nadleśnictwa Człopa.54) Kujawa-Pawlaczyk J. 2008 Dokumentacja i projekt planu ochrony rezerwatu przyrody Czarne Torfowisko. Mscr dla Klubu Przyrodników.55) Kujawa-Pawlaczyk J. 2008 Dokumentacja i projekt planu ochrony rezerwatu przyrody Storczykowe Mechowisko. Mscr dla Klubu Przyrodników.56) Kujawa-Pawlaczyk J. 2008 Dokumentacja i projekt planu ochrony rezerwatu przyrody Torfowisko Linkowo. Mscr dla Klubu Przyrodników.57) Kujawa-Pawlaczyk J. 2008 Dokumentacja i projekt planu ochrony rezerwatu przyrody Torfowisko Przesieki. Mscr dla Klubu Przyrodników.58) Kujawa-Pawlaczyk

J. 2008 Dokumentacja i projekt planu ochrony rezerwatu przyrody Jezioro Ostrowica. Mscr dla Klubu Przyrodników.59) Kujawa-Pawlaczyk J., Kiciński P. 2008. Dokumentacja do wniosku o uznanie rezerwatu przyrody „Flisowe Źródłiska”.60) Kujawa-Pawlaczyk J., Pawlaczyk P., Dębowski P. 2009. Dokumentacja do wniosku o uznanie rezerwatu przyrody „Rzeka Korytnica”.61) Kujawa-Pawlaczyk J., Pawlaczyk P. 2013. Raport dla siedliska 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum i Tilio-Carpinetum). Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.62) Kujawa-Pawlaczyk J., Pawlaczyk P. 2014. Raport dla siedliska 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe). Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.63) Kujawa-Pawlaczyk J., Pawlaczyk P. 2014. Raport dla siedliska 91T0 Śródlądowy bór chrobotkowy. Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.64) Kujawa-Pawlaczyk J., Pawlaczyk P. 2014. Raport dla siedliska 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae i olsy źródłiskowe. Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.65) Kujawa-Pawlaczyk J., Pawlaczyk P. 2014. Raport dla siedliska 91D0 Bory i lasy bagienne. Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.66) Kujawa-Pawlaczyk J., Pawlaczyk P. 2016. Raport dla siedliska 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska. Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW. 67) Kujawa-Pawlaczyk J., Pawlaczyk P. 2018. Raport dla siedliska 7210 Torfowiska nakredowe (Cladietum marisci, Caricetum buxbaumi, Schoenetum nigricantis). Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.68) Kujawa-Pawlaczyk J., Pawlaczyk P. 2014. Torfowiska Puszczy Drawskiej. Zasoby – stan – ochrona. Wydawnictwo Klubu Przyrodników, Świebodzin, 112 str.69) Lipnicki L. (red.) 2006. Przyroda gminy Drezdenko. Urząd Miasta i Gminy Drezdenko.70) Małecki B. 2017. Raport dla siedliska 9190 Pomorski kwaśny las brzoźowo-dębowy (Betulo-Quercetum). Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.71) Małecki B. 2018. Raport dla siedliska 9130 Żyzne buczyny (Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion). Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.72) Małecki B. 2018. Raport dla siedliska 9110 Kwaśne buczyny (Luzulo-Fagenion). Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.73) Martyniak A., Hliwa P., Szymańska U., Kozłowski K., Woźniak J. 2014. Plan ochrony ichtiofauny jezior Drawieńskiego Parku Narodowego. Mscr dla Klubu Przyrodników.74) Matuszkiewicz J. M. 2008. Regionalizacja geobotaniczna Polski, IGI PAN, Warszawa,75) Maciantowicz M., Najbar B. 2000. Występowanie żółwia błotnego *Emys orbicularis* Linnaeus, 1758 na terenie województwa lubuskiego. Przegl. Zool. 44, 3-4: 177-191. 76) Najbar B. 2008. Biologia i ochrona żółwia błotnego (*Emys orbicularis*) w zachodniej Polsce. Uniwersytet Zielonogórski, Zielona Góra.77) Najbar B., Maciantowicz M. 2001. The distribution of the European Pond Turtle *Emys orbicularis* (L.) in the Lubuskie Region (western Poland) and the initiative to reconstruct and supply the present sites of this species in the middle Odra river. Bull. Polish Acad. Sci. Biol. Sci. 49(2): 127-136.78) Nowak S., Mysłajek R. W., Kłosińska A., Gabrys G. 2011 Diet and prey selection of wolves (*Canis lupus*) recolonising Western and Central Poland. Mammal Biol.79) Nowak S., Mysłajek R.W. 2011 Wilki na zachód od Wisły. Stowarzyszenie dla Natury "Wilk", Twardorzeczka.80) Okarma H., Gula R., Brewczyński P. 2011. Program ochrony wilka *Canis lupus* w Polsce - PROJEKT 28.11.2011. SGGW, Warszawa.81) Owsiany P. M., Gąbka M. 2007. Zbiorniki ramienicowe i dystroficzne – cechy diagnostyczne w świetle programu Natura 2000 i przykładów z Lasów Pilskich. W: Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej 9,2/3: 584-600.82) Parkola R. 2017. Raport dla siedliska 9160 Grąd subatlantycki (Stellario-Carpinetum). Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.83) Pasztaleniec A., 2016. Raport dla siedliska 3160 Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne. Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.84) Pasztaleniec A., Bociąg K., Rudowska A. 2017. Raport dla siedliska 3140 Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic Charetea. Dane Głównego Inspektoratu Ochrony środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.85) Pawlaczyk P. Baza danych przyrodniczych Puszczy Drawskiej 1992-2014.86) Pawlaczyk P. 1997. Gleby i roślinność ekosystemów leśnych w Drawieńskim Parku Narodowym.87) Pawlaczyk P., Karaśkiewicz S. 2009. Doświadczenia zwalczania tawuły kutnerowatej *Spiraea tomentosa* na torfowiskach Puszczy Drawskiej. W: Dajdok Z., Pawlaczyk P. (red.) Inwazyjne gatunki roślin ekosystemów mokradłowych Polski. Wyd. Klubu Przyrodników,

str. 142-151.88) Pawlaczyk P., Gniewczyńska A., Kotulak M. 2013. Martwe drewno i mikrosiedliska drzewne w leśnych siedliskach przyrodniczych Puszczy Drawskiej. Opracowanie eksperckie do syntezy planu ochrony DPN oraz do planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Uroczyska Puszczy Drawskiej PLH320046. Klub Przyrodników.89) Pawlaczyk P. 2014. Dokumentacja projektu planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Uroczyska Puszczy Drawskiej PLH320046 w województwach zachodniopomorskim, lubuskim i wielkopolskim (Aktualizacja 02.2019).90) Pawlaczyk P. 2014 (red.). Operat ochrony szaty roślinnej do planu ochrony Drawieńskiego Parku Narodowego. Cz. I: Flora. Mscr dla Drawieńskiego Parku Narodowego.91) Pawlaczyk P. 2018. Dokumentacja przyrodnicza na potrzeby sporządzenia projektu planu ochrony rezerwatu przyrody „Nad Płociczną”. Klub Przyrodników. Świebodzin.92) Pawlaczyk P. i in. 2018. Dokumentacja przyrodnicza na potrzeby sporządzenia projektu planu ochrony rezerwatu przyrody „Torfowisko Konotop”. Klub Przyrodników. Świebodzin.93) Pawlaczyk P. 1997. Gleby i roślinność ekosystemów leśnych w Drawieńskim Parku Narodowym. Sorus, Poznań.94) Pawlaczyk P., Karaśkiewicz S. 2009. Doświadczenia zwalczania tawuły kutnerowatej *Spiraea tomentosa* na torfowiskach Puszczy Drawskiej. W: Dajdok Z., Pawlaczyk P. (red.) Inwazyjne gatunki roślin ekosystemów mokradłowych Polski. Wyd. Klubu Przyrodników, str. 142-151.95) Paszek I., Mięsikowski M., Stankiewicz M., Ziemiański M., Stokłosa N. 2018. Plan ochrony dla rezerwatu Mszary Tuczyńskie w ramach projektu pt. „Opracowanie dokumentacji planów ochrony dla wybranych rezerwatów przyrody w województwie zachodniopomorskim”, finansowanego ze środków NFOŚiGW w Warszawie. Toruń.96) Pautasso M., Aas G., Queloiz V., Holdenrieder O. 2013. European ash (*Fraxinus excelsior*) dieback – A conservation biology challenge. *Biological Conservation* 158 (2013) 37–49.97) Pietruczuk K. 2016. Raport dla siedliska 3260 Nizinne i podgórskie ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculus fluitantis*. Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.98) Piotrowicz R. 2011. Raport dla siedliska 3160 Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne. Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.99) Pokryszko B.M., Ruta R., Książkiewicz-Parulska Z. 2016. The first record of *Vertigo geyeri* Lindholm, 1925 (Gastropoda: Pulmonata: Vertiginidae) in north-western Poland, *Folia Malacol.*, 2016, nr 24, s. 63-68.100) Puchalski W., Kiaszewicz K., Kotulak M., Pawlaczyk P. 2012. Dokumentacja pokontrolna siedliska przyrodniczego 3260: Nizinne rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników ze związku *Ranunculus fluitans* (zał. 1 Dyrektywy Siedliskowej) na obszarze Drawieńskiego Parku Narodowego, opracowana na podstawie badań terenowych jesień 2011 – lato 2012. Mscr dla Drawieńskiego Parku Narodowego.101) Romanowski J., Orłowska L., Zając T. 2011. Program ochrony wydry *Lutra lutra* w Polsce. Krajowa strategia gospodarowania wydrą - projekt. Mscr. SGGW, Warszawa.102) Ruta R., Sienkiewicz P. 2013. Inwentaryzacja oraz wskazówki do ochrony chrząszczy na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego oraz gatunków chrząszczy z zał. II Dyrektywy Siedliskowej w obszarze Natura 2000 Uroczyska Puszczy Drawskiej. Mscr dla Klubu Przyrodników.103) Rybacki M., Guzikowski P., Maciantowicz M., Najbar B. 2000. Występowanie żółwia błotnego (*Emys orbicularis* L.) w Polsce Zachodniej. W: W. Zamachowski (red.) *Biologia płazów i gadów. Materiały z V Ogólnopolskiej Konferencji Herpetologicznej*. Kraków: 111-113.104) Rybacki M. 2007. Protokół z inwentaryzacji traszki grzebieniastej, kumaka nizinnego i żółwia błotnego na terenie nadleśnictwa Smolarz. Mscr dla nadleśnictwa Smolarz.105) Rybacki M. 2009. Plan zarządzania populacją żółwia błotnego, traszki grzebieniastej i kumaka nizinnego w Drawinach. Opracowany w ramach projektu LIFE „Protection of *Emys orbicularis* and amphibians in the North European lowlands” LIFE05NAT/LT/000094. Mscr dla Klubu Przyrodników.106) Staniewski W. 1987. Żółw błotny (*Emys orbicularis* Linnaeus, 1758) w północno-zachodniej Polsce, występowanie, stan ochrony i perspektywy jego zachowania. Maszynopis. Katedra Zoologii Stosowanej. Akademia Rolnicza, Poznań.107) Stańko R., Pawlaczyk P. 2014. Operat ochrony ekosystemów wodnych do planu ochrony Drawieńskiego Parku Narodowego. Mscr dla Drawieńskiego Parku Narodowego.108) Stańko R., Wołejko L. i in. 2018. Ochrona torfowisk alkalicznych w Polsce. TOM I. Raport z realizacji projektów: Ochrona torfowisk alkalicznych (7230) w młodogłacjalnym krajobrazie Polski Północnej (LIFE11/NAT/PL/423). Klub Przyrodników. Świebodzin.109) Inwentaryzacja przyrodnicza województwa zachodniopomorskiego. Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie, 2010.110) Winter S., G. Ch. Möller 2008 - Microhabitats in lowland beech forests as monitoring tool for nature conservation. *Forest Ecology and Management* 255 (2008) 1251–1261.111) Wiaderny A., Krzyśków T. 2012. Dokumentacja występowania płazów na obszarze Drawieńskiego Parku Narodowego. Mscr dla Drawieńskiego Parku Narodowego.112) Wojtaszyn G. 2002. Nietoperze Pojezierza Wałeckiego. *Przegląd Przyrodniczy*. 13 (1-2): 199-211.113) Wojtaszyn G., Rutkowski T., Gottfried I., Gottfried T., Stephan W. 2015. Występowanie i ochrona nietoperzy w konstrukcjach drogowych i kolejowych w Polsce Zachodniej. *Przegląd Przyrodniczy*. XXVI (2): 30-52.114) Wołejko L., Stańko R., Ruta R., Horabik D., Gawroński A., Gawrońska A., Kwaśny Ł. 2015. Dokumentacja i plan ochrony rezerwatu przyrody „Bukowskie Bagno”. Świebodzin-Poznań 2014-2015. Klub Przyrodników.115) Wołejko L.

2000. Dynamika fitytosocjologiczno-ekologiczna ekosystemów źródliskowych Polski północno-zachodniej w warunkach ekstensyfikacji rolnictwa. Akademia Rolnicza w Szczecinie, Rozprawy 195: 1-112.116) Wołejko L., Grootjans A., Veeman I., Verschoor A., Stańko R. 2001. Rozwój i degradacja mokradeł zasilanych wodami podziemnymi na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego. Woda – Środowisko - Obszary wiejskie 1,1: 105-122.117) Wrońska-Pilarek D., Kadziewicz T. 2013. Weryfikacja siedlisk przyrodniczych Natura 2000 na terenie Nadleśnictwa Głusko – stan na czerwiec 2013 r.118) Wyniki zimowej inwentaryzacji nietoperzy w Drawieńskim Parku Narodowym 2016. Dane niepublikowane.119) Wyniki zimowej inwentaryzacji nietoperzy w Drawieńskim Parku Narodowym 2017. Dane niepublikowane.120) Zajac K. 2012. Wyniki Monitoringu gatunku poczwarówka Geyeta Vertigo geyeri. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.121) Zajac T. 2018. Raport dla gatunku Unio crassus skójką gruboskorupowa. Dane Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska ze środków NFOŚiGW.

5. STATUS OCHRONY OBSZARU (OPCJONALNIE)

5.1. Istniejące formy ochrony na poziomie krajowym i regionalnym:

[Powrót](#)

Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]
PL01	15.16	PL02	0.55	PL04	79.54

5.2. Powiązanie opisanego obszaru z innymi formami ochrony:

na poziomie krajowym lub regionalnym:

Kod rodzaju	Nazwa terenu	Rodzaj	Pokrycie [%]
PL02	Mszary Tuczyńskie	*	0.01
PL02	Stary Załom	+	0.01
PL02	Łasko	+	0.02
PL02	Jezioro Łubówko	+	0.1
PL01	Drawieński Park Narodowy	*	15.16
PL02	Bagno Raczyk	+	0.05
PL02	Leśne Źródła	+	0.03
PL02	Mokradła koło Leśniczówki Łowiska	*	0.14
PL02	Torfowisko Osowiec	+	0.02
PL04	Obszar Chronionego Krajobrazu "Dominikowo-Niemieńsko"	*	0.32
PL02	Flisowe Źródłiska	+	0.01
PL04	Puszcza Drawska	*	33.24
PL04	Obszar Chronionego Krajobrazu D (Choszczno-Drawno)	*	1.07
PL04	Obszar Chronionego Krajobrazu F (Bierzwnik)	*	6.19
PL02	Nad Płociczną	+	0.03
PL02	Bukowskie Bagno	+	0.03
PL02	Mszar Przygielkowy - Długie im. Huberta Jurczyszyna	+	0.01
PL04	Puszcza nad Drawą (woj. wielkopolskie)	*	11.68
	Obszar Chronionego Krajobrazu "Puszcza nad Drawą" (woj.		

PL04	zachodniopomorskie)	*	22.61
PL02	Mszar Rosiczkowy koło Rokitna	*	0.0
PL02	Torfowisko Konotop	+	0.09
PL04	Obszar Chronionego Krajobrazu Korytnica Rzeka	*	4.42

6. ZARZĄDZANIE OBSZAREM

6.1. Organ lub organy odpowiedzialne za zarządzanie obszarem:

[Powrót](#)

Organizacja:	Drawieński Park Narodowy
Adres:	Polska Leśników 2 73-220 Drawno
Adres e-mail:	dpn@dpn.pl

Organizacja:	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Poznaniu
Adres:	Polska Tadeusza Kościuszki 57 61-891 Poznań
Adres e-mail:	sekretariat.poznan@poznan.rdos.gov.pl

Organizacja:	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim
Adres:	Polska ul. Jagiellończyka 13 66-400 Gorzów Wielkopolski
Adres e-mail:	sekretariat.gorzowwlpk@rdos.gov.pl

Organizacja:	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie
Adres:	Polska Juliusza Słowackiego 2 71-434 Szczecin
Adres e-mail:	sekretariat@szczecin.rdos.gov.pl

6.2. Plan(-y) zarządzania:

Aktualny plan zarządzania istnieje:

☐	Tak
☒	Nie, ale jest w przygotowaniu
☐	Nie

7. MAPA OBSZARU

[Powrót](#)

Nr ID INSPIRE:

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH320046

Mapa załączona jako plik PDF w formacie elektronicznym (opcjonalnie)

☒ Tak ☐ Nie

Odniesienie lub odniesienia do oryginalnej mapy wykorzystanej przy digitalizacji granic elektronicznych
(opcjonalnie)

--